

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

11. XII. 1935

1935. 12. 11

ZADRUGAR

**GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI**

LETO XI.

20. DECEMBER 1935

ŠTEV. 12

Trgovine zaprte

Opozarjamo vse člane, da bodo v Ljubljani in v Mariboru zaradi letne inventure ves dan zaprte

naše trgovine z manufakturo, dne 27. in 28. decembra

„ „ s specerijo pa dne 28. decembra.

P. n. članstvo prosimo, da to upošteva.

Iz upravnega odbora

Tekočo štednjo (blagajniški škonto) bomo izplačevali v mesecu marcu 1936 na isti način in pod istimi pogoji, kakor se je to vršilo v marcu 1935 po objavi v »Zadrukarju« št. 3, dne 20. III. 1935.

Mnogi člani so nas naprosili, da bi jim že sedaj izdajali vsled zadnje redukcije prejemkov na račun gornje štednje manufakturo, ker jo v zimski dobi nujno potrebujejo in si jo brez kreditiranja na drug način ne morejo nabaviti.

Upravni odbor je sklenil, da si more na račun tekoče štednje vsak član, ki v redu izvršuje svoje obveznosti do zadruga, ki v zadrugi ni prezadolžen, nima nikakih zaostankov na obrokih, ki bi torej prejel v marcu 1936 v gotovini izplačano tekočo štednjo, že sedaj nabaviti manufakturo (čevlje), kot gotovinski nakup do približne višine zbrane štednje.

Člani, ki želijo izvršiti take nakupe, naj se javijo v kreditni pisarni Nabavljalne zadruge v Ljubljani, Masarykova cesta 17/I, soba št. 11 odnosno v Mariboru, Koroški kolodvor, Frankopanska 34, kjer prejmejo nakaznice za nakup.

Upravni odbor.

Zadružna zastava

Opozarjamo člane na popularni zadružni list, ki ga je začel izdajati Zveza začetkom tekočega leta pod naslovom »Zadružna zastava«.

Vse premalo zadrukarjev je naročenih na ta list, ki širi in popularizira zadrukarstvo, ki obvešča člane o vseh zadružnih vprašanjih, ki skuša uvesti v zadružni pokret tudi družino, stvarno nositeljico potrošnje, ki nastopa nadalje kot zaščitnik interesov našega zadružnega pokreta in kot zaščitnik interesov potrošača.

Zadrukarji! Bliža se novo leto, hitite z naročili na »Zadružno zastavo«. Cena listu je minimalna in znaša skupno s koledarjem, ki ga izda Zveza, v predplačilu letno le 15 Din.

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE USLUZBENCEV DRZ. ZEL.

ŠT. 12

LJUBLJANA, 20. DECEMBRA 1935

LETO XI

France Veber:

Zadružništvo in gospodarski humanizem

(Konec)

V predzadnji številki »Zadrugarja« sem opisal različne doslej uresničene vrste »humanističnega« gibanja, v zadnji številki pa sem opozoril na stvarno potrebo po novem in to gospodarskem humanizmu. Tam sem tudi izrazil misel, da bo samo zadružna ideja ta novi humanizem tudi dejansko uresničila. Zato prosim bravca, da sledi tudi sedanjim izvajanjem le v zvezi s prejšnjima člankoma: samo tako lahko štedim s prostorom in opustim nepotrebno ponavljanje.

V zadnji številki sem povedal, da bo gospodarski humanizem v gospodarstvu iskal edino osnovno sredstvo življenja. No, vprav to dejstvo je pa že od nekdanj obenem osnovna poteza vsega pravega zadružnega gibanja. Saj je to gibanje prvenstveno gospodarsko, tako gibanje, ki hoče ustvariti prave gospodarske osnove človeškega življenja. Zato je tudi pravemu zadružniku in vprav njemu kaj razumljiv stavek, da je za doseg kakršnihkoli namenov življenja v prvi vrsti potrebna tudi primerna gospodarska opora in da je ta potreba tem očitnejša, čim višji in dalekosežnejši je izvengospodarski namen, za katerega gre.

V zadnji številki sem nadalje povedal, da bo gospodarski humanizem vendar tudi v gospodarstvu iskal samo sredstvo in ne namena človeškega življenja. No, tudi to dejstvo je zopet že od nekdanj osnovna poteza zadružnega in samo zadružnega gospodarskega gibanja. Saj se vprav na tej točki zadružništvo tako ostro in nepremakljivo razlikuje od skrajnega gospodarskega individualizma na eni strani ter enako skrajnega gospodarskega kolektivizma na drugi. Samo ta individualizem in kolektivizem vidi že v samem gospodarstvu obenem osnovno in vrhovno potezo človeka, ne pa zadružništvo. Pravi zadružnik hoče v prvi vrsti življenje, ki naj bo za človeka dostojno in vredno, in samo še to dodaja, da mora vprav tako življenje biti tudi gospodarsko osnovano.

V zadnji številki sem nadalje povedal, da bo gospodarski humanizem tudi v samem gospodarstvu iskal svojstveno človečansko po-

tezo človeka in da bo njemu zato tudi samo gospodarsko delo toliko kakor delo duhá. Jasno pa je, da je tudi ta poteza zahtevanega novega gospodarskega humanizma v združnem gibanju že davno uresničena. Združno gibanje je in hoče biti obenem duhovno, kulturno gibanje, ki gleda na gospodarstvo z vida svetovnega nazora in to nazora, kakor ga zahteva nesporno dejstvo osebno utemeljenega in zato kulturnega ali zgodovinskega dogajanja. V tem, ko bi vse druge skrajne oblike gospodarskega življenja tudi — kulturo ali zgodovino rade izvajale iz samih gospodarskih osnov ali se pa zanjo vobče ne brigajo, pa vidi združništvo v gospodarstvu samo posebno in to vprav sredstveno delo duhá. Tudi združniku je gospodarska zgodovina prava kulturna zgodovina, vendar kulturna zgodovina sredstev in ne namenov življenja.

V zadnji številki sem nadalje povedal, da bo gospodarski humanizem tudi sam gospodarski razvoj podrejal vsakokratnim višjim in najvišjim namenom življenja. Zopet pa vsak vidi, da je tudi ta zahteva naravnost osnovna poteza združnega in samo združnega pojmovanja gospodarskega življenja. Vprav zato, ker vidi združnik v gospodarstvu le osnovno sredstvo življenja, išče on prave namene življenja v srečnem — izvengospodarskem razvoju poedinca in družbe. Njemu je prvenstveno na pr. na srečnem družinskem, plemenskem, narodnem, nacionalnem in državnem življenju in neposredne potrebe takega življenja naj uravnavajo tudi vzporedni gospodarski razvoj. Ali tudi njemu, združniku je mnogo na civilizaciji in tehniki, vendar samo toliko, kolikor pri tem ne trpi sama — kultura človeka.

V zadnji številki sem končno omenil, da bo gospodarski humanizem v prvi vrsti uvaževal samo naravo človeka, kateri edini bo tudi prepuščal ves razvoj dejanskih namenov človeškega življenja. Vprav to pa dela zopet že od nekdaj samo vse pravo združno gospodarsko prizadevanje. Samo združna misel na pr. varuje človeku njegovo individualno svobodo in mu obenem nalaga prave kolektivne dolžnosti. V tem, ko je vsem drugačnim skrajnim oblikam gospodarskega življenja naravnost »vrojeno« prizadevanje, da bi ustvarile nekega povsem »novega« človeka, pa jemlje združna misel človeka, kakor dejanski je, in izvaja samo iz take dejanske narave človeka tudi svoje posebne gospodarske zahteve. Zato lahko tudi o združni misli rečemo, da je osnovana na »skali«, ki je tudi »vrata« na pesku zgrajenega individualizma in kolektivismu ne bodo premagala. —

S tem sem pri kraju. V zadnjih dveh člankih sem podal kratek razvoj »humanističnega« gibanja od konca srednjega veka do naših dni. Obenem sem pokazal, kako nam je vprav danes res potreben nov, gospodarski humanizem. S pričujočim člankom sem pa izkušal utrditi, kako je ta, gospodarski humanizem samo po pravi združni misli osnovno zajet in

v celoti obsežen. Tako sem pa obenem pokazal, kako je združna misel tudi s kulturno-zgodovinskega vidika edini varni kažipot v pravo gospodarsko življenje bodočnosti.

—k:

Združna konferenca

Dne 8. t. m. se je vršila v Ljubljani v Slogini dvorani konferenca predstavnikov vseh zadrug iz Slovenije, včlanjenih v Zvezi nabavljalnih zadrug. Namen te konference je bil, da se združni funkcionarji podrobneje pogovorijo o raznih vprašanjih, ki so sicer predmet razpravljanja na občnih zborih, kjer pa za njih temeljit pretres običajno primanjkuje časa.

S strani Zveze so se udeležili konference razen predsednika g. Miloša Štiblerja še drugi člani upravnega in nadzornega odbora in nekateri uradniki Zveze, ki so kot strokovnjaki odgovarjali na stavljena vprašanja in iznešeno kritiko. Zanimiva in poučna so bila zlasti predavanja, ki so obsegala naslednja temata: 1. Revizija zadrug in po njej ugotovljeni nedostaki v združnem poslovanju, 2. skupne nabavke, 3. združno zavarovanje in 4. o združni vzgoji in propagandi.

Prvi predavatelj je predočil zlasti to, kar v naših zadrugah ni dobrega. Tako na pr. kreditiranje članstvu preko dopustne višine. Odstopanje od zdravega načela ročdelskih pionirjev, t. j. prodaje za gotovino, je bilo mogoče samo v naši združni organizaciji, kjer so bila denarna sredstva na lahek in cenen način dosegljiva. Revizijska poročila pa obsegajo v splošnem polno konstatacij, da zaidejo posamezne zadruge pri nabavljanju blaga v plačilne težkoče, ki bi jih ne bilo, če bi svojim članom ne dovoljevale previsokih kreditov.

Nadalje je razpravljajal predavatelj o formalnostih, ki jih predvideva zakon o nabavljalnih zadrugah in združna pravila in zlasti ugotavljal, da nekatere zadruge ne zahtevajo za plačilo dolgov zadostnega poroštva. Grajal je tudi navado, da se dolžnikom izdaja blago, preden so poravnali svoj stari dolg. Zadruge naj se zavedajo, kaj so dubioza in neizterljive postavke! Marsikatera bilanca je na videz lepa in izkazuje znatne prebitke; če pa pretipamo natančno račun dolžnikov, ti prebitki prav kmalu splahnejo. Niso člani zbirali nezernega fonda zato, da se denar porazgubi med take dolžnike! Zadruge naj pravočasno ukrepajo povsod, kjer gre za čuvanje skuone članske imovine!

Glede Kreditnih zadrug je omenjal, da so se pri nas lepo razvile. Ne smemo pa pozabljati, da ostanejo zbrana denarna sredstva last vlagateljev in jih je treba imeti vedno pripravljene za izplačilo. Pri nalaganju denarja naj zadruge vestno pazijo, da ne zaidejo na pota, po katerih so šle mnoge hranilnice, ki so preveč denarja investirale v dolgoročna posojila in zaradi tega propadle.

Drugi predavatelj je poročal o skupnih nabavkah: Zveza je v tem pogledu premagala začetne težave, dobila je dovolj dobrih virov in zadostnih izkušenj, da lahko vrši ta posel. Ima pa še vedno težkoče, ker hoče poslovni svet na vsak način onemogočiti skupne nabavke. Na žalost se tudi še niso vse, zlasti večje zadruge, pridružile podvzeti akciji, vendar obstoja upanje, da se to kmalu zgodi. — V tem letu je Zveza nakupila in prodala že za ca 27.000.000 Din blaga. Led je prebit, treba je delo s pogumom nadaljevati. — V ostalem kupuje večino svojih potrebščin že nad 60 zadrug pri Zvezi.

Tretji predavatelj je govoril o združnem zavarovanju: Zvezi se je posrečilo dobiti koncesijo za zavarovanje članstva, za sedaj še v omejenem obsegu: samo za življenjsko zavarovanje, in sicer do 25.000 Din. Navedel je nekaj tarif in raznih formalnosti. Tarife so za malenkost nižje kot drugod, ali izpod teh ne gre, če naj Zveza res nudi sigurnost izplačil. V primeru manjše umrljivosti kot se je teoretično vzela za podlago, se bo iz tega rezultirajoči prebitek povrnil v celoti zavarovancem.

Zadnji predavatelj je obravnaval združno vzgojo članstva:

Predvsem mora biti podkovan v svoji stroki odbor sam. Zadruge so tekom svojega razvoja doživljale tudi mnogo neuspehov. Draga je bila ponekod šola, da so se dosegli končni uspehi in pridobile izkušnje. Ni treba, da se ponavljajo stare napake. Združna veda raste, treba jo je poznati in proučavati. V zapadnih državah imajo za odbornike posebne šole, tečaje, predavanja. Mesta odbornikov se ponekod razpisujejo in mora kandidat dokazati, da je kvalificiran za svoje mesto.

Prav tako je važno, da pozna osebje v zadrugi svojo nalogo. To osebje mora biti strokovno na višku, ali ne samo kot prodajalec, tudi kot svetovalec konzumenta. Člani sodijo zadrugo po dobrem poslovanju, dobri in pošteni postrežbi. Ako se osebje ne zaveda teh svojih dolžnosti, je ves trud uprave zaman.

K delu je treba pritegniti tudi članstvo, zlasti naše gospodinje. Pametna gospodinja nam da lahko boljših nasvetov kot član sam.

V zadrugi ne smemo gledati na trenutek, ne smemo računati s tedni, meseci. Gledati moramo v bodočnost. Naša zadruga naj se razvija, raste, gospodarsko in idejno.

Po predavanjih je sledila debata.

Predsednik ljubljanske kreditne zadruge u. drž. žel. je načel vprašanje pravilnika o kreditiranju zadrug in zahteve Zveze, da se po tem pravilniku vplača za Din 2.000.— posojila en delež, za nadaljnjih Din 1.000.— posojila zopet en delež, a nato za vsakih Din 500.— posojila po en delež. Deleži naj bodo enako vredni, in če predstavlja sedanje razmerje med deleži in vlogami premalo jamstvo, naj se določi po en delež na pr. za vsakih 2 ali 4000 Din.

K temu vprašanju je predsednik Zveze poudarjal, da morajo nabrati potreben kapital predvsem člani, ki iz tega kapitala črpajo posojila. Denar, ki nam ga dajo na razpolago vlagatelji, je od danes do jutri. Prevelikih vlog pa se je treba celo kar bati.

Predsednik Zveze omenja ob tej priliki, da novi združni zakon ne bo dopuščal, da bi kreditne zadruge prevzele tudi stanovanjske akcije. Hranilnica je hranilnica in se ne sme baviti z investicijami z dolgoročnimi odplačili. Njen denar je denar vlagateljev in predstavlja torej kratkoročna sredstva.

V ostalem pa pravilnik o kreditiranju ni več en in se lahko spremeni, zdrava linija pa mora ostati tudi v bodočem pravilniku.

Predsednik Hranilnega in posojilnega konzorcija v Ljubljani izreka priznanje Zvezi za njeno razumevanje potreb poedinih zadrug, vendar smatra, da se je treba ogibati šabloniziranja: zakoni so okvir, pravilniki pa naj bodo elastični, tako da bodo ustrezali tudi lokalnim prilikam in potrebam.

Zastopnik zadruga iz Kranja je kritiziral obrestno mero, po kateri daje Zveza posojila zadrugam, češ, da se mora znižati. Predsednik Zveze je obrazložil, da mora Zveza imeti sredstva, če hoče delati, zato obrestne mere ne bo mogoče znižati.

Predsednik Nabavljalne zadruga u. drž. žel. v Ljubljani je priporočal, da se pri revizijah zadrug obrača pažnja tudi materijalni strani, zlasti v pogledu administracije, davčnih, obrtnih zadev i. t. d. Za ta posel, ki je zelo kompliciran, naj si Zveza preskrbi posebnega strokovnjaka, ki bo zadrugam lahko pravočasno dajal nasvete.

Zastopnik iste zadruga je razpravljal o prodajni politiki. Zadruga morajo biti elastične in morajo slediti nihanju cen, da lahko obdržijo vrednost svojega obratnega kapitala vsaj na dosedanji višini.

Sledile so nato še razne interpelacije lokalnega značaja, nakar je predsednik Zveze lepo uspelo konferenco, ki je trajala nad 7 ur, zaključil s pozivom na smotreno nadaljnje združno delo.

Ivan Deržič:

Naša nabavljalna zadruga

Vsako leto se v zimskih mesecih opaža med slovenskimi železničarji poseben pojav; namreč, da se glede naše nabavljalne zadruga raznašajo razne vesti. Šušljajo, namigujejo, vendar ni dosedaj nihče mogel v zadnjih letih iznesti kakih nepravilnosti v združnem poslovanju.

Letošnje leto smo preživeli pod zelo težkimi razmerami, skoraj najtežjimi od postanka naše zadruga. Zmanjšanje draginjskih doklad je med vsemi državnimi uslužbenci ogromno poslabšalo gospodarsko ravnotežje. Mirno lahko trdim, da smo železničarji najhujše prizadeti kot celota, in to zaradi strukture našega stanu. Odpomoči za enkrat ni; sedanji dohodki

se povečati ne morejo, delavcem gradbene stroke preti v prihodnjih mesecih še celo zmanjšanje delovnih dni.

Pod takimi pogoji je potrebno resno razmisliti o eventualnih obrambnih korakih. Zato me je težko zadela vest, ki se je raznašala v Ljubljani in po naših slovenskih progah, da nekatere strokovne organizacije zahtevajo, da mora naša nabavljalna zadruga takoj zmanjšati prodajne cene in iti v konkurenčno borbo. Dokler so to bile govornice, bi človek še vzlic vsemu molčal. Ker pa sta že dve organizaciji pismeno predlagali upravnemu odboru nabavljalne zadruge, da takoj zniža vse svoje prodajne cene za najmanj 10 %, pri čemer pa povračila ne smejo biti prizadeta, ne morem več molčati.

Zaradi tega se oglašam in resno svarim one gospode in tovariše, ki na tak način hočejo k eni nesreči, ki je nas železničarje v vsej državi zadela z redukcijo dohodkov, klicati za slovenske železničarje še novo: da bi le-ti v teh težkih časih izgubili razsodnost in bi eventualno nasedli nepremišljenim ali pa za gotove svrhe proračunanim korakom nekaternikov.

Lanski kongres Mednarodne združne zveze v Londonu je po štiritletnem študiju posebne, leta 1930. izvoljene komisije glede nabavljalnih zadrug, sklenil naslednjih sedem združnih načel: neomejeno število članstva, demokratska uprava, ristorno v odnosu nakupa v zadrugi, omejeno obrestovanje vloženga kapitala, politična in verska nevtralnost, plačevanje v gotovini in pospeševanje združnega poučevanja članstva.

Naša zadruga se od prvega početka ravna po teh načelih in to je tudi eden od glavnih temeljnih pogojev za njen dosedanji lep razvoj in napredek. Navzlic vsem težočam je zadruga že več let točno obračunavala in izplačevala 5 % popust in bila poleg tega še vpliven regulator dnevnih cen. Skoraj na vseh občnih zborih so nekateri delegati in drugi člani govorili za najnižje cene in predlagali borbo s trgovskim svetom ter odpravo povračil. Vendar njihovi argumenti niso nikdar mogli vzdržati stvarnih protiargumentov onih, ki so branili osnovna načela nabavljalnih zadrug. Vedno je zmagalo združno načelo!

Na tej osnovi se je tudi naša nabavljalna zadruga pravilno ustalila in svoje poslovanje uredila tako, da je navzlic tem 5 % povračilom še vedno pod dnevnimi cenami pri svojem poslovanju.

Ako sedaj prihaja kdo, posameznik ali organizacija, in zahteva takojšnje znižanje prodajnih cen vseh predmetov za 10 %, potem tak posameznik ali organizacija s tako svojo zahtevo ali predlogom dokumentira popolno nepoznanje združnih principov, združnega dela in občega gospodarskega življenja! In če tak predlog stavi organizacija, ki se smatra za predstaviteljico inteligence med železničarji, potem je to še toliko hujše.

To povem odkrito in javno. Povem pa še eno. V nedeljo, 8. XII. 1935 je bila v Ljubljani konferenca vseh zadrug, sklicana od naše Zveze. Na konferenci so bili člani upravnega in nadzornega odbora Zveze pod vodstvom našega predsednika Miloša Štiblerja. Ob 11. uri dopoldne je

bilo predavanje o združništvu, ki ga je imel eden naših najboljših poznavalcev združništva, tovariš Milan Ikončić, član upravnega odbora Zveze iz Beograda. Vabilo za to predavanje je bilo objavljeno v vseh dnevnikih. Naša železniška inteligenca je to predavanje suvereno bojkotirala. Nobe- nega ni bilo pri predavanju, da bi slišal, kaj je združništvo! To pove dovolj — komentarja ni treba!

Treba pa je slovenske železničarje-zadrugarje resno pozvati, da naj varujejo svojo zadrugo, da naj varujejo združna načela v svojem lastnem interesu. To storim tukaj javno! Svarim vse tovariše zadrugarje pred razni- mi onimi takozvanimi združnimi strokovnjaki in vseznali, ki se pojavljajo ob raznih občnih zborih z raznimi nezdružnimi predlogi brez vsake stvar- nosti, s predlogi, ki so v polnem nasprotju z združnimi načeli in vsebujejo direktno protizdružno smer. Kritika je potrebna, a ta kritika mora biti zasnovana na združnih principih in mora imeti vse one etične in stvarne attribute, ki jih dejansko stanje zahteva. Če tega ni, postane vsaka kritika neumestna in v mnogih ozirih škodljiva za ustanovo in članstvo.

Uverjen sem, da bodo slovenski železničarji pravilno presodili in obsodili take in slične tendence nekaternikov in v teh težkih časih kot en mož branili svojo zadrugo in združna načela!

Razpis volitev delegatov za Kreditno zadrugo

Upravni odbor Kreditne zadruge uslužbencev držav- nih železnic v Ljubljani razpisuje v smislu čl. 33. Zakona o zadrugah državnih uslužbencev oziroma čl. 31. združnih pravil in pred- metnega pravilnika volitve delegatov za občni zbor zadruge. Volitve se bodo vršile dne 26. januarja 1936 med 9. in 12. uro. Volišča so razvidna iz priloge »Zadrugarju« št. 12/35, ki bo posebej dostavljena po naših zupnikih vsemu članstvu skupno z glasovnico.

Obenem objavljamo Pravilnik o volitvah delegatov in njih namestnikov, ki ga je odobril letošnji občni zbor in po katerem se morajo volitve izvesti.

Upravni odbor:

Tajnik:
D. Outrata l. r.

Predsednik:
E. Jeras l. r.

Pravilnik

o volitvah delegatov in njih namestnikov za občni zbor Kreditne zadruge uslužbencev državnih železnic v Ljubljani, r. z. z o. z.

Člen 1.

Upravni odbor kreditne zadruge je dolžan, da izvede v čl. 31. združ- nih pravil predvidene volitve delegatov in njih namestnikov, in sicer do konca februarja vsakega drugega leta (čl. 33. zakona o zadrugah).

Člen 2.

Upravni odbor določi obseg volilnih okolišev tako, da voli na 50 članov 1 delegata, nad 75 članov pa dva. Na progah z manjšim številom članstva more obsepati volilni okoliš tudi manj članov, vendar najmanj 25. Istočasno določi upravni odbor tudi kraj in čas volitev.

Vse to razglasi na način, ki je običajen za združne objave po čl. 62. združnih pravil, najmanj 14 dni pred dnevom volitev.

Člen 3.

Število delegatov se določi po številu članstva koncem poslovnega leta. Ako se delegat tekom funkcijske dobe izseli iz svojega volilnega okoliša, preneha njegov mandat in stopi na njegovo mesto po vrstnem redu prvi namestnik.

Člen 4.

Volitve v volilnem okolišu vodi prvi delegat. Če okoliš delegata ne bi imel, pa zaupnik, ki ga določi upravni odbor.

Člen 5.

Voli se z glasovnicami, glasečimi se na ime člana. Glasovnice za volilne upravičence razpošilja istočasno z objavo o volitvah priporočeno prvemu delegatu ali zaupniku volilnega okoliša upravni odbor, delegat pa skrbi za njihovo dostavitev članom.

Glasovnice, ki se niso mogle članom dostaviti, vrne delegat ali zaupnik osem dni pred volitvami upravnemu odboru, pri katerem jih taki člani do zadnjega dneva pred volitvami lahko dvignejo.

Člen 6.

Imena kandidatov za delegate in namestnike se vpišejo ali nalepijo na glasovnice. Nepodpisane, radirane, prelepljene ali črtane glasovnice niso veljavne.

Člen 7.

Na volišču določi predsedujoči dva skrutinatorja izmed navzočih članov. Predsedujoči vpisuje v poseben spisek volilce, ki predajo svoje glasovnice na določeni dan volitev. Glasovnice po končanih volitvah skrutinatorja in predsedujoči preštejejo in sestavijo o izidu volitev zapisnik.

Člen 8.

Kdor ne more priti osebno na volišče, lahko odda izpolnjeno glasovnico drugemu članu, ki jo odda na volišču.

Člen 9.

Izvoljeni so oni delegati oziroma namestniki, ki so dobili najvišje število glasov. V primeru enakega števila glasov odloča žreb. Vrstni red izvoljenih delegatov odn. namestnikov se določi po številu dobljenih glasov, tako da je na prvem mestu oni delegat, ki ima največ glasov. Ako imajo vsi kandidati enako število glasov, se določi vrstni red, kakor so na glasovnicah navedeni.

Člen 10.

Zapisnik o izidu volitev in vse glasovnice se stavijo v ovoj, ki se odpošlje takoj priporočeno upravnemu odboru v Ljubljano.

Člen 11.

Upravni odbor določi iz svoje srede tričlansko komisijo, ki pregleda vse volilne elaborate. O izvršenem sestavi zapisnik in poročilo za upravni odbor. Upravni odbor na podlagi tega poročila v primeru ugotovljenih nerednosti ukrene potrebne mere, event. razpiše ponovne volitve v skrajšanem roku in obvesti o tem prizadete člane-volilce.

Člen 12.

Končni izid volitev objavi upravni odbor na način, predpisan v čl. 62. združnih pravil.

Člen 13.

Ta pravilnik stopi v veljavo dne 17. III. 1935.

Manufaktura

F. Mohorčičeva:

O volni

Nekaj vrst blaga iz mikane volne

Najbolj znana tkanina iz mikane volne je sukno, ki se dobi v eni barvi in vzorčasto. Enobarvno se lahko barva v kosih, za boljše vrste sukna se pa barva volna, preden se začne presti, dočim se nekatere vrste sukna tkejo iz barvane preje. Ako pogledamo sukno narobe, vidimo, da ima platneno vezatev. Na licu se to ne vidi tako dobro, zato ker je sukno od te strani polsteno in valjano in ima kratko pristrižena vlakna. Lice sukna je torej kosmativo in ima diskreten lesk, ki ga dobi z dekativanjem.

Iz sukna se šivajo praznični damski plašči in kostumi, moški plašči in obleke. Iz debelejšega sukna, za katerega imamo svoje pristno slovensko ime bukovo sukno, bukovico, katero pa poznamo bolje pod imenom loden (raševina je mešanica volne in konoplje in torej ni pravi izraz za loden, ki je iz same volne), se pa šivajo obleke za trpež in sport. Poznamo loden, ki je samo valjan, in loden s kosmativo površino, pri katerem leže vlakna v smeri dolžine blaga (Strichloden). Tudi volnena flanela, ki ima platneno ali keprovo vezatev, je ena onih tkanin, katere moda ne more pregnati. Flanela je malo valjana in česana in ni strizena, zato ima precej kosmativo površino. Primerna je zlasti za sportne bluže in srajce. Več kot prava volnena flanela se uporablja polvolnena, ki ima

bombažasto osnovo, votek pa iz mikane volne. Debelejše flanele se dobe tudi pod imenom »kasan«.

Lepe, mehke volnene tkanine, ki se prodajajo pod imenom damsko sukno, niso vedno iz same mikane volne, ampak imajo včasih osnovo iz česane, votek pa iz mikane volne. Tudi nimajo vselej samo platnene vezatve. Pod imenom »Croise« (kroase) se prodajajo tkanine, ki imajo keprovo vezatev, z atlasovo se pa imenujejo satin. Znano je tudi fino damsko sukno pod imenom peruvien. Tkanine iz mikane volne, ki imajo keprovo ali atlasovo vezatev, so na oči kakor sukno, pa tudi obdelujejo se na enak način, vendar so bolj mehke, to pa zato, ker keprova in atlasova vezatev ni tako gosta kakor platnena. Buckshin (bokskin) ima videz sukna. Včasih je bolj, včasih manj kosmativ in na lice gladko strižen, tako da se razločita vezba in vzorec. Dobi se gladek in vzorčast. Vezbo ima atlasovo ali keprovo, ki tvori hkrati tudi vzorec (različno široke diagonalne črte in podobno). Boljše blago je vedno iz same mikane volne, dobi se pa tudi mešano z bombažem ali lanom. Tanjša tkanina te vrste se imenuje doeskin. Cibelin, ki ima keprovo vezatev, je iz mikane volne, kateri je primešana svetla volna moher, ki se prav lepo sveti in daje blagu izrazit videz. Primeren je za damske plašče. Keprovo vezatev ima tudi blago v barvi krem s temnomodrimi ali črnimi črtami, ki se prodaja pod imenom »tenis«. Cirkas je sukno srednje vrste in ima keprovo vezatev.

Tudi razne dvojne tkanine (dubli), ki so ali kratko pristrizene kakor sukno ali pa imajo daljša, včasih tudi skodrana vlakna, so iz mikane volne. Dubli so sestavljeni iz dveh leg blaga, ki sta med seboj zvezani s posebnim votkom. Vrhnja lega, ki je iz dobre volne, je enobarvna ali melirana, dočim je spodnja, ki je črtasta ali karirana, ponajveč iz slabše, včasih tudi iz umetne volne. Ako bi bili obe legi iz dobre volne, bi bila tkanina predraga. Dubli se kupujejo za damske in moške zimske plašče, ki se šivajo s kratko podlogo ali pa brez nje.

Gladka sukna s kratkopristriženimi gostimi vlakni se prodajajo pod imenom mandarin, palmerston, eskimo itd., z daljšimi vlakni pa pod imeni molton, melton, ulster itd.

Volneni velurji so goste, mehke, na lice močno kosmate, enobarvne ali melirane tkanine iz mikane volne. Pri suknu leže vlakna v smeri dolžine tkanine pri velurju pa stoje pokonci, kakor pri žametu.

Nekatera sukna in nekatere tkanine iz česane volne se obdelujejo tako, da so nepremočljive (waterproof).

Nekatere tkanine iz mikane volne so tkane tako, da imajo videz pletenine in se zato tudi imenujejo triko. Primerne so za sportne obleke, zlasti za smučarske drese. Kajpada se dobe v trgovinah še druge najrazličnejše tkanine iz mikane volne, pri katerih je pa votek iz cenejših sirovin (bombaža, umetne volne). Po trgovinah se prodajajo seveda kot dobro volneno blago in so tudi tako izdelane, da se od dobrega na prvi pogled ne ločijo, občutno se pa to opazi pri nošnji.

Nekaj vrst blaga iz česane volne (Kammgarn).

Iz česane volne imamo vsako sezono vse polno novosti, ki imajo, če že niso nove tkanine, vsaj nova imena. Dobre tkanine te vrste, ki se dobe v eni barvi in vzorčaste, imajo osnovo in votek iz česane volne. Več tkanin iz te volne ima enaka imena kakor podobne tkanine iz bombaža. Tako imamo na primer volnene krepe, etamine, grenadine, musline, popeline itd. Iz česane volne imamo tudi diagonale, blago tenis, koverkote, gabardene, poleg tega pa tudi kosmativo in striženo tkanino s keprovo vezbo, ki ima v smeri dolžine blaga sčesana vlakna (Strichkammgarn). In kdo ne pozna volnenih voalov, delenov, ripsov, ševiotov in satenov, ki so vsi iz česane preje (Kammgarn).

V trgovini dobite tudi polvolnene tkanine, ki imajo osnovo iz bombaža, votek pa iz volne, včasih pa tudi narobe. Ena izmed njih je dobro znani lister, ki ima bombaževo osnovo, votek pa iz volne moher, in flanela, pri kateri je osnova iz bombaža, votek pa iz mikane volne.

Česano volneno blago je ali vse iz umetne volne ali pa ima osnovo iz bombaža votek pa iz umetne volne. Umetna volna ni pravi izraz za to sirovino, ker se ne izdeluje umetno, marveč samo predeluje iz starih volnenih cunj in pa odpadkov preje in tkanin iz predilnic, tkalnic in pletilnic. Iz čisto volnenih odpadkov in cunj, nevaljanih ali samo malo valjanih, in pletenin dobljena volna se imenuje šodi. Iz valjanega sukna in sploh iz tkanin iz mikane volne dobljena se imenuje mungo, ki ima krajša vlakna kakor šodi, iz polvolnenih tkanin dobljena volna se pa imenuje ekstrakt. Umetna volna se dobi še pod drugimi imeni.

Da se dobe vlakna, iz katerih se potem prede umetna volna, je treba cunje raztrgati in razcefrati, pri čemer se vlakna potrgajo. Preja iz kratkih vlaken je veliko manj trdna kakor preja iz dolgih in zato je tudi blago iz umetne volne, ki se navidezno težko ali pa sploh ne loči od prave volne, veliko manj trpežno. Če se hočemo pri volnenem blagu prepričati, iz kakšne volne je, tedaj izpulimo iz njega eno nit po dolžini in eno po širini, nakar vsako zase odvijemo in razvlečemo, da vidimo, kako dolga so vlakna. Vlakna umetne volne so dolga samo od deset do trideset milimetrov, dočim so vlakna prave volne dolga do trideset centimetrov.

Kuhinja

G. Prašnikarjeva:

Brizgalka za pecivo. Brizgalka za pecivo sestoji navadno iz gumijaste vrečice, katere konica ima 2—3 cm široko odprtino, in iz brizgalne cevke, ki je različne oblike.

Oboje kupimo v trgovini za železnino. Še bolje pa je, če si sešije varčna gospodinja iz ostanka močnega pralnega blaga sama vrečico (kot koničast »škrnicelj«) in kupi le pločevinasto brizgo za 2 — 3 Din.

Kako barvamo kristalni sladkor? Jedilno barvo kupimo v drogeriji, in sicer nam bo zadostovalo pol dkg za več kot leto dni. Kadar jo rabimo, vzamemo z nožem ali žličico čisto malo tega prahu ter ga v skodelici raztopimo s par kapljicami tople vode.

Za barvanje vzamemo žlico debelega kristalnega sladkorja ter kanemo nanj kapljico jedilne barve. Potem pa to mešamo s suho žlico toliko časa, da se barva razdeli po vsem sladkorju. Če hočemo imeti bolj močno barvan sladkor, pa pridenemo nekoliko več jedilne barve. Ako bi se pri tem sladkor slučajno preveč navlažil, postavimo krožnik s sladkorjem za nekaj časa na rob štedilnika, da se posuši nakar ga z rokami zopet razdrobimo, da ni v kepicah.

»Pecivo potrpljenja« (Patience): (zelo lepo in primerno za božično drevo).

2 beljaka, 15 dkg vanilnega sladkorja, 8 dkg moke; vosek za pekač.

Beljake stepemo v trd sneg, nakar narahlo primešamo presejan vanilni sladkor (ali vanilin in navadno sladkorno moko), presejano moko in če hočemo še par kapljic v topli vodi raztopljene jedilne barve. Iz te zmesi brizgamo na pekač, ki smo ga z voskom namazali, razne oblike: prestice, srčke, kvadrate, trikotnike, ničle, številke, črke itd. ter potem sušimo na zraku v bližini štedilnika ali peči dve uri. Ko dobi testo suho skorjico, postavimo pekač v le malo toplo pečico, kjer pečemo pecivo počasi — približno 1 uro. Pecivo je gotovo, ko je tudi na spodnji strani suho.

Leljakov led (glazura) za oblivanje peciva: Sladkor presejemo, denemo v lonček ter pridenemo toliko beljaka, da dobimo gosto tekočo zmes, ki jo mešamo še dalje, da postane popolnoma gladka. S tem oblijemo pecivo in ko se dosti odteče, ga denemo na s papirjem pokrito desko ter sušimo v bližini štedilnika ali peči.

Če hočemo beljakov led barvati, mu primešamo kapljico v vroči vodi raztopljene jedilne barve. Za izboljšanje okusa pa pridenemo beljakovemu ledu navadno malo limoninega ali pomarančnega soka, ali tudi vanilijo.

Beljakov led za opisovanje: 5 dkg fino presejanega sladkorja denemo v skodelico ali lonček, pridenemo — približno eno tretjino — beljaka in če hočemo še malo v kropu raztopljene jedilne barve ter prav dobro vmešamo z žlico. Čim dalje mešamo, tem lažje pozneje pišemo, odnosno brizgamo. Pravilno gost led je, če se pika, ki jo naredimo z žlico na krožnik, ne razleze.

Led denemo v papirnato vrečico, ki smo je speli z buciko, in nato jo zgoraj zapremo kot običajno, spodaj pa odrežemo s škarjami skrajno ko-

nico. Medtem, ko pritiskamo s palcem zgoraj, držimo z ostalimi prsti vrečico spodaj ter brizgamo poljubne oblike. Seveda pa je tudi tu potrebno nekaj več vaje za dober uspeh.

Medeno pecivo: 30 dkg moke, 12 dkg sladkorja, 5 dkg medu, cimet, limonina lupinica, dišeči klinčki, piment, poper, 1 žličico jedilne sode, 2 drobni jajci (po potrebi še malo mleka).

Moko in sladkor presejemo na desko, pridenemo zmlet cimet, piment (Neugewürz), poper, jedilno sodo, dišeče klinčke, seseklano limonino lupinico in ko smo vse vmešali, pridenemo še med, jajci in če bi bila zmes pregosta, prilijemo še malo mleka. Vse to zgnetemo najprej z lesenim nožem, potem z rokami, nakar pustimo nekaj časa na hladnem počivati. Potem denemo testo na dobro pomokano desko, razvaljamo za dober nožev rob debelo in zrežemo različne oblike kot za kekse.

Če hočemo uporabljati medeno pecivo za božično drevo, tedaj napravimo vsaki obliki še luknjico z manjšo obliko (z naprstnikom). Pecivo spečemo na namazanem in z moko potresenem pekaču v srednjevroči pečici. Če hočemo, ga potem še lahko polijemo z beljakovim ledom, ki ga posušimo v precej hladni pečici.

Preprosti bonbončki: 20 dkg sladkorja zalijemo z 1 dl mrzle vode ter kuhamo, da se potegne nit, ko kanemo z žlico kapljico na krožnik in jo zopet dvignemo. Temu pridenemo žličico gostega malinovca ali močne črne kave ali limoninega ali pomarančnega soka, lahko tudi drobno seseklano lupinico ali pa 5 dkg zmehčane čokolade ali žlico ruma ali 1 zavitek vanilina in toliko presejane sladkorne moke, da dobimo zmes, ki se da oblikovati. Potem napravimo za mezinec debel svaljek, ki ga zrežemo na 1 in 1½ cm dolge koščke. Bonbone naložimo na gladek papir (havana) in sušimo na suhem zraku. Ko so zgoraj suhi, jih obrnemo z nožem še na drugo stran ter jih še na spodnji strani posušimo. Za božično drevo zavijemo bonbone najprej v malo belega papirja in nato še v barvast ali bel narezljan svilen papir ter zavežemo z nitjo na konceh in pustimo v sredi zanjko, da jih lahko obesimo.

Zdravstvo

Dr. V. Arko:

Vzroki in posledica prehlajanja

Največ bolezni, ki nastanejo zaradi prehlada, se pojavlja v dobi, ko se menjajo letni časi, pri čemer opažamo velike razlike v dnevni temperaturi, v padavinah in v vlažnosti. Zato vidimo, da se ljudje največ prehlade v začetku in koncem zime, dočim sredi zime, ko vlada več ali manj enakomerno vreme, prehlajanja niso tako pogosta.

Bolezni in posledice prehlajenja so različne, od navadnega nahoda pa do težke pljučnice. Od tega je treba ločiti bolezni, ki nastajajo direktno pod vplivom mraza. To so ozeblina in zmrznenje.

Prehlajenje samo po sebi seveda še ni vzrok bolezni; pač pa je prehlajenje posredno vzrok, da nekako ožive kužne klice, ki se nahajajo tudi pri povsem zdravem človeku na sluznicah nosa, grla itd. in ki svojim nositeljem ne povzročajo nobenih težav, s prehlajenjem pa postanejo škodljive. Tudi seme ne vzklije vedno, ampak samo tedaj, če so dani za to izvestni pogoji. Tako postane s prehlajenjem človeško telo sprejemljivo in občutljivo za kužne klice, ki bi bile sicer prizadetemu povsem nenevarne. Še druge okoliščine ustvarjajo lahko pogoje, da postane človeško telo manj odporno proti boleznim.

Tako je alkohol neštetokrat posredni vzrok raznim boleznim, n. pr. pljučnici in griži, da omenim samo ti dve. Mnogo pijancev je že zmrznilo v snegu, ako niso odnesli po narodnem pregovore, da ima pijanec vedno srečo, samo recimo pljučnice in s tem ušli beli smrti.

Drugi činitelj je utrujenost. Utrujen človek lažje in hitreje oboli kot spčiti.

Slične posledice opažamo tudi pri slabo hranjenih, sestradanih in pri rekonvalescentih po težkih boleznih. V zadnjem primeru se bolezen povrne. Zelo tipičen je n. pr. v tem pogledu sklepni revmatizem.

Ne glede na naštete činitelje je cpažati, da niso vsi ljudje enako nagnjeni k prehladu. Tudi bolezenska slika je lahko povsem različna. Pri nekaterih ugotavljamo, da jim pri vsakem prehlajenju otečejo žleze, predvsem na vratu. Drugi zopet reagirajo na prehlad z revmatizmom sklepov. Ljudje, ki trpe na kroničnem črevesnem kataru, dobe, če se prehlade, driske. Zopet drugi dobe težave v mehurju in morajo večkrat na vodo ter jih voda peče.

Iz vsega navedenega je tudi razvidno, kaj moramo storiti, da se ubranimo prehlada in njegovih posledic.

Vsi tisti, ki trpe na različnih kroničnih boleznih, ki vedno znova izbruhnejo na dan, kadar se prehlade, si morajo predvsem zdraviti to svojo temeljno bolezen. V drugi vrsti pa se morajo izogibati vseh činiteljev, o katerih vedo, da so zanje škodljivi. Naštevaje teh bi vedlo predaleč, ker so ti činitelji lahko najbolj različni. V ostalem pa jih lahko bolnik sam ugotovi, če se zna le nekoliko opazovati.

V kolikor je nagnenje k prehladu prirojeno in odvisno od konstitucije, so priporočljive razne utrjevalne kure, ki jih je treba pravilno in že zgodaj začeti. Te obstoje zlasti v umivanju z mrzlo vodo, v primerni obleki in pa zadostnem telesnem gibanju. S telesnimi vajami poživimo krvni tok in se z njimi pospeši presnavljanje.

V zvezi s prehladom bi omenil dvoje bolezni, ki nastopajo zelo pogosto, namreč nahod in angino. Njih potek je lahko povsem nedolžnega značaja, lahko pa vodi tudi do težkih komplikacij.

Običajni nahod se razvije zelo hitro, navadno že tekom par ur. Najprej se pojavi neugoden občutek v grlu pri požiranju, ki se raztegne lahko tudi na nižje dele sapnika odnosno pljuč. Temu se pridruži kmalu kihanje, pri čemer se izločujejo iz nosa velike množine vodene sluzi. Sluznica nosa oteče in nabrekne. Nos postane, kot pravijo, zamašen, bolnik ne voha več. Glas postane hripav in dobi poseben prizvok, po katerem takoj poznamo človeka, da je nahoden. V ozki zvezi z izgubo voha je tudi izguba okusa, ki je v veliki meri pri človeku odvisen od voha. O tem nas pouči sledeči poskus. Ako si zdrav človek stisne nos, ne more po okusu ločiti enako velikih koščkov čebule in jabolka. Temperatura navadno ni posebno povečana. Tekom par dni kihanje polagoma ponehuje, sluz iz nosa postaja vedno bolj gosta in kmalu se vzpostavi zopet voh in okus. Nahod traja dva do tri tedne.

Komplikacije, ki nastanejo, imajo svoj vzrok v posebni strukturi nosa, oziroma njegove okolice. Kost, ki obdajajo nosno votlino, to so predvsem kosti obraza, so votle. Votline teh kosti so v neposredni zvezi z nosno votlino z malimi odprtini. Tako so v zvezi z nosom votline leve in desne zgornje čeljusti in votlina čelne kosti. Istotako so v zvezi z nosom votline zagozdnice in rešetke, ki so sestavni deli dna lobanje. Sloz, ki se nabira v naštetih votlinah, se v normalnih prilikah odceja v nos. Ako pa postanejo odprtine, s katerimi je nos v zvezi s temi votlinami, radi nabrekle sluznice deloma ali pa popolnoma neprehodne, zastaja sluz v votlinah. Nastopijo močne bolečine in visoka vročina, posebno, če se vsebina votlin ognoji.

V takih primerih je seveda domače zdravljenje z limonovim čajem in podobnimi sredstvi brezuspešno. Klicati je treba zdravnika, ki odredi učinkovitejša protisredstva. Včasih so potrebne tudi operacije, ki imajo nalogo, da vspostavijo na novo prehodnost odprtin.

Nadaljnje zelo pogosto obolenje je vnetje nebnic (mandljev) ali kot se ta bolezen splošno imenuje — *angina*.

Inkubacija traja približno štiri dni. Bolezen se začne navadno z mrzlico, glavobolom, bolečinami v grlu in včasih z bruhanjem. Temperatura je večinoma precej visoka, zlasti pri otrocih, in doseže 39 do 40°.

V lahkkih primerih tekom par dni žleze in nebnice splahnejo. Pravtako pade vročina in nehajo bolečine pri požiranju. Komplikacije pa so lahko zelo težke. Predvsem opažamo, da se lahko vsa nebica ali pa njena okolica ognoji. Znaki so visoka temperatura, močne bolečine, bolniki težko požirajo in duši jih.

Iz angine lahko izvira cela vrsta drugih bolezni, od katerih bi omenil samo najvažnejše.

Vnetje srednjega ušesa. Tipičen znak je, da je kostna grča izza uhlja na pritisk zelo občutljiva.

Vnetje srčnih zaklopk, kar ima zopet za posledico srčne napake.

Vnetje ledvic, ki lahko tekom par tednov popusti ali pa se iz tega razvije kronično vnetje z vsemi svojimi težkimi posledicami.

Druge važnejše komplikacije so še: sklepni revmatizem, vnetje slepiča in pa splošno zastrupljenje krvi.

Nebnice pa ne obole samo pri angini, temveč še pri celi vrsti drugih, zlasti nalezljivih boleznih, n. pr. pri ošpicah, škrlatinki, difteriji, influenci in tifusu.

Razumljivo je, da spadajo samo lahki primeri preje navedenih boleznih v domačo oskrbo. Priporočljivo je grgranje z razstopino hipermangana in pa mrzli ovitki, sicer pa je treba klicati zdravnika.

Iz železniške stroke

Jože Jenko:

Železniški muzej v Nürnbergu

(Konec)

Stopimo dalje! Naslednja dva razstavna prostora nas poučujeta o postanku in razvoju nadvse važne panoge današnjega življenja: v telefoniji. Kajti brez te iznajdbe bi bilo nemogoče železniški promet voditi v toliki sigurnosti in v taki razsežnosti kakor je razvit dandanes. Vzporedno s porastom napredka v železniški službi se je spopolnjeval telefon in brzojav. Zdi se mi, da sta nerazdružljiva dvojčka, ki dajeta drug drugemu impuls do nedosegljivega porastka in razvoja. Od najprimitivnejših početkov pa do praktično najbolj kompliciranih modelov se vrsti v časovnem razporedku aparat za aparatom.

Prvi, ki je uvedel pri nemških železnicah brzojav v obvestilno službo, je bil profesor Steinheil, ki ga poznamo tudi pri nas po aparatih v železniški službi. V letu 1846. je postavil kraj proge prvo napravo, s katero sta mogli opazovati obe krajni stanici odhod vlakov iz vsake vmesne postaje vlakovno brzino, postanek in navzočnost progovnih čuvajev. Več neumornih mož, med njimi Stöhrer, Fardely in Siemens, so sestavljali brzojavne aparate raznih sistemov, dokler ni prodril v letu 1855. Morse s svojo iznajdbo na polju telegrafije. Tudi Amerikanec Hughes se je uveljavil v železniški službi ter nadkrilil pred dobrimi 15 leti vse ostale predmetne naprave. V zadnji dobi uporabljajo za prenos brzojavnih pismenih podatkov brzojavne pisalne stroje.

V razstavnih prostorih so nameščene pisarne, ki so služile celokupnemu železniškemu aparatu. Razumljivo je, da v prvih letih železniškega prometa, ko je vozil vlak istočasno le v eni smeri, ni bilo potrebno bogve kakšnih varnostnih naprav in posebnih ukrepov. Toda s časom, ko je

število vlakov narastlo, so se opremile prometne pisarne z najrazličnejšimi napravami, kakor so to zahtevale varnostne odredbe za varen in točen vlakovni promet. V treh manjših sobah lahko opazuješ vedno bolj komplicirane naprave prometne pisarne od prvih, najprimitivnejših, do sedanjih občudovanja vrednih oblik in izumov.

Posebna dvorana je posvečena transportni službi. Važna je ta panoga, zakaj v finančnem oziru je to hrbtenica vskemu železniškemu podjetju. Prvotno so bili vlaki namenjeni le prevozu potnikov. Toda že v prvih letih je bilo jasno, da obstoja železnic potniški promet ne bo mogel vzdrževati in kmalu so se zatekli podjetniki in tudi države same k prevozu robe. Razstavljeni predmeti izvirajo iz prvih rojstnih let nemških železnic, ki se spopolnjujejo v taki izmeri, da zamorejo biti vedno kos tudi tej svoji nalogi.

K temu razstavnemu delu pripada tudi model premikalnega kolodvora Nürnberg-Rangierbahnhof, ki leži med sedmimi jezeri (Dutzendteich) in kanalom Donava-Main. Ta naprava služi sestavi in razstavljanju tovornih vlakov. Vse tirne naprave, ki so 5 km dolge in 1 km široke, ležijo v padcu, tako da se tovorni vozovi, ki prihajajo odnosno se zbirajo iz petih sosednjih prog, ne predstavljajo in premikajo z lokomotivami, temveč tečejo sami vsled težnosti na določene tire. Sprejemna kapaciteta tega ranžirnega kolodvora znaša dnevno do 4500 vagonov. Poleg tega ima kolodvor še prekladalno klančnino, kjer se zmanipulira dnevno do 600 nabiralnikov. Omembe vredna je zgodovinska zbirka tovornih listov in železniških znamk.

V posebni sobi je razstavljena nepregledna vrsta vozovnic. Iz teh se vidi prav natančen razvoj potniškega prometa. Iz držav vsega sveta so zbrane vozovnice. Poiskal sem tudi našo Jugoslavijo. Žal, da sem bil v svoji radovednosti razočaran. Videl sem vozovnice bivše srbske kraljevine, iz domačih krajev pa so ostala še stara krajevna imena, med drugimi vozovnic III. razreda iz »Cilli« nach »Marburg Hptbf.«, torej iz časov žalostnih spominov.

Vozovnice so imenovali prvotno bilete. Bile so tiskane na mehkem papirju; šele v l. 1850. so izšle prve vozovnice na trdem papirju. Barva je označevala posamezne razrede.

Prve brze vlake so uvedli na Nemškem že l. 1849., dočim so začeli voziti v bivši Avstriji l. 1865. Med Berlinom in Zürichom je vozil še pred tem časom ekspresni vlak. Čas je zahteval, da so uvedle železniške uprave čim največ udobnosti. Tako so uvrstili v garniture nočnih vlakov že v prvih letih osemdesetega decenija prve spalne vozove in v vlakih, ki so vozili v velikih oddaljenostih, pa l. 1895. jedilne vozove.

Z odpravo potnikov je tesno vezana odprava prtljage, ki se prevažna istočasno s potnikom. Svoječasno za težino prevožene prtljage od 25—30 kg niso pobirali nobenih pristojbin. V preglednem vrstnem redu vidiš urejene tiskovine, ki so spremljale prtljago od prvih početkov železnic do danes.

Posebno razvit je v Nemčiji promet ekspresne robe, ki konkurira predvsem pošti. Odprava je gibčna, tarife ugodne, tako da se trgovci zelo pridno poslužujejo te vrste odprave. Poseben kotiček te dvorane je določen razstavi tehtnic, ki kažejo jasno sliko razvoja in napredka.

Čas hiti, pogledjmo še v drugo nadstropje. V prvi sobi se vidi progovni odsek v razdalji 16. metrov, kjer je modelirana blokovna varnostna naprava z dvema sosednjima postajama in vmesnih bločnic. Vse kretnice in stalni signali so v medsebojni odvisnosti. Razlika med varnostnima napravama v končnih postajah je le ta, da se poslužuje v postaji A mehanično, v postaji B pa se postavljajo kretnice in signali s pomočjo električnega toka; postavljanje se izvaja praktično v večjih postajah in sem imel priliko videti to napravo v Münchenu. V postavljalnici zavrtiš stikalo, kakor če prižgeš doma električno luč. S tem spustiš tok v generator in kretnica se obrne kot vojak. Če se pojavi na kretnici katerakoli napaka, stik ojstrice z glavno tračnico ni mogoč in oglasi se zvonec, ki toliko časa binglja, dokler ni vse v redu. Odvisnost in sovisnost vseh naprav prikazuje model električnega stroja, ki ga poljubno premika in ustavlja muzejski uslužbenec.

Skozi naslednjo sobo smo brzo prešli. Razstavljene so uniforme vseh mogočih železniških uprav od početka do sedanjega časa.

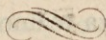
V devetih odsekih naslednje razstavne sobe predstavljajo slike in modeli razvoj visoke stavbe, ki so običajne v železniški službi. Postajna poslopja nekdanj in sedaj, postavljalnice pri prejšnjem in današnjem prometu, kurilnice in delavnice v prošlosti in sedanosti, stanovanjske hiše po nekdanji in moderni zahtevi, kažejo velikanski napredek in razliko, ki so jo ustvarile zaporedne družine železniških arhitektov in inženjerjev. Pri primerjavi začetnih visokih stavb dobimo pojem med preprostim ročnim delom in med umetnostjo, ki je našla tudi tu opravičeno uvaževanje in spoštovanje.

V dveh poslednjih sobah, ki sta posvečeni še železniški službi, najdemo modele in slike, predstavljajoče življenje v kurilnicah in delavnicah. Razstavni predmeti se dopolnjujejo še z raznimi napravami ladijskega prometa na mogočnih rekah in modrih jezerih.

K kurilnicam pripadajoče plinarne za oljnati plin in acitilenske naprave za polnenje vozil v svrhu razsvetljevanja so istotako vidne v modelih in slikah. Toda ta vrsta razsvetljave pojema in se umika elektrifikaciji vozil.

Prehodila in pregledala sva 25 večjih in manjših dvoran ter sob in s tem končala obisk v železniškem muzeju.

Hvala za spremstvo!

L. Hočevar-Megličeva:

O vljudnosti pri nas

Če pri besedi vljudnost nimamo v mislih toliko zunanjih oblik vedenja, kakršne se zaradi ustaljenih pravil družabnosti prej ali slej pojavijo v sleherni družbi, temveč ono človeško spoštovanje, ki ga je tudi v najtežavnejših okolščinah vsak dolžan izkazovati bližnjemu, moramo reči, da smo Slovenci še precej vljuden narod. Naš narod tudi prav natanko razločuje med prazno zunanjo obliko in med ono dostojnostjo vedenja, ki sloni na resničnem spoštovanju človeških pravic ter ne pozna klečeplazenja in zato tudi ne trpi poniževanja.

Tako je na pr. neki kmet, ki je ostal v prodajalni pokrit, zelo značilno odgovoril prodajalcu, ki ga je pozval, naj se odkrije: »Čemu, potem bi mislili, da sem prišel prosit, a jaz sem prišel kupit!«

Priznati pa moramo, da pri nas vljudnost še ni na višku, nasprotno, marsikje še celo gine, in zato hočemo spregovoriti resno besedo o pomanjkljivosti naše vljudnosti. Nikakor ne mislim s tem reči, da gre za splošne narodne napake, zakaj absolutnih narodnih čednosti in napak sploh ni.

Seveda so tudi čednosti in napake ljudi do neke meje le posledica razmer, blagostanja, zgodovinskega razvoja in drugih činiteljev, ki oblikujejo nas in naše vedenje. Zato se naše vedenje izboljša šele, kadar se izboljšamo mi sami. Boljši ljudje pa lahko postanemo, če imamo voljo zato. Navadno smo vse preveč leni in se iz gole lenobe izgovarjamo, da ne moremo drugače, tako da nam je prirojeno. To ni res. Živahnost nravi in stopnja dobre volje sta nam pač prirojeni, ali razen slabih lastnosti so nam enako prirojene čednosti in od nas samih je odvisno, da čednosti premagajo napake.

Če vzamemo vljudnost kot nekako duhovno dobrino, potem moramo priznati, da pri nas prav za prav ne trpimo na pomanjkanju vljudnosti. Vljudnosti imamo pri nas zelo veliko, le krivično je razdeljena, kakor pač vse druge dobrine tega sveta. Tisti, ki je najbolj potreben, jo dobi najmanj in je mora največ oddati. Največ te vljudnostne energije se porabi iz strahu, da se ne bomo komu zamerili in da nam to ne bo kako škodovalo. Prav zato je človek najbolj nevljuden napram tistim, ki so materialno šibkejši, zakaj ti nimajo nobene moči, ki bi mu mogla kaj škoditi. Napram tem ljudem, ki so v življenju že itak manj srečni, smemo v svojih slabih razpoloženjih izraziti vso grdobijo svoje duše. Napram šibkejšim nam je dovoljeno vse. Toda človek z resnično srčno kulturo ne izgubi nikdar svojega človeškega dostojanstva, pa naj ga življenje postavi ali vrže v kakršenkoli življenjski položaj.

Kot nevljudnost moramo smatrati zlasti grdo navado, da naši moški tako radi omalovažujejo žensko in njen razum. Ta nevljudnost izvira še iz tistih časov, ko so morda res samo moški morali imeti besedo in veljavo, ker so zato glave zastavljali in lastno kožo na prodaj nosili. Razmere so se v stoletjih bistveno spremenile, a ženskam še zmerom nočemo priznati pravic in pameti. Tudi najbolj izobraženi možje se izgovarjajo, da ženskam ni mogoče priznati enakih pravic z moškimi, posebno volilne pravice ne, in da se morajo ženske pač uveljaviti le kot matere in gospodinje. Ti možje še malo ne pomislijo, da tudi matere in gospodinje niso deležne svojih pravic, a tisto trohico ugleda in spoštovanja, ki jim jo svet izkazuje, si morajo navadno priboriti s trdim delom, katerega moški nikoli ne cenijo.

Moški pride lahko truden od dela, ženska ne sme biti nikoli trudna. Moški se vsajajo in robantijo, če jim ni vse po godu in očitajo ženskam, kaj so delale ves dan doma. Da je bilo treba za otroke skrbeti, živino odpraviti, kuhati, šivati, prati in še sto in sto del storiti, jim niti na um ne prihaja. To je strašna nevljudnost, k je je pri nas v mestu in na deželi več kot preveč.

Tega žalostnega pomanjkanja vljudnosti prav nič ne zakriva bolj ali manj uglajena galanterija, ki jo zlasti mestni ljudje izkazujejo ženskam. Tako vedenje izvira zgolj iz sebičnih erotičnih motivov ali iz kakega drugega vzroka. Tako vedenje je le redkokdaj izraz prave vljudnosti. Saj vidimo, da tak kavalir, ki ga je sama nežna skrb za prijateljico, ne ponudi skoro nikoli svoje pomoči starejši dami, materi z otroki ali revni delavki, ki se na cesti muči, bodisi z otrokom ali s čim drugim. Kavalirji te vrste se od vljudnosti cede, če imajo opraviti z dobro situirano soprogo uglednega gospoda, toda svoje vedenje do iste dame kaj hitro spremene, če nesreča nanese, da izgubi premoženje ali zaščito gospoda soproga ter se morda niti ne zavedajo, da jih je zgolj lažna vljudnost. Med lažne kavalirje spadajo tudi tisti ljudje, ki verjamejo, da so že gentlemani, če znajo damam poljubljati roke in se globoko priklanjati. Raje malo manj poljubljanja rok in globokih poklonov ter malo več srčne kulture v vsem našem postopanju!

Hudo razširjeno je pri nas, posebno na deželi, nevljudno vedenje s starimi ljudmi. V tem oziru smo na žalost daleč za svojimi italijanskimi sosedi, kjer uživajo stari starši toliko časti in spoštovanja, da tujcu, ki pride v hišo, najprvo predstavijo starega očeta ali staro mater. Pri nas jih najraje kar prezremo, kar je strašno nevljudno, zlasti ker ne živimo toliko od dela svojih rok kakor od dela, ki so ga opravili naši starši in dedi.

K neki posebni nevljudnosti moramo prištevati tudi surovost napram živalim. Največ človeške surovosti morajo prenesti domače živali, ki jih je Bog dal človeku zato, da mu pomagajo živeti. Žival nima ničesar od svojega življenja, le garati mora za svojega gospodarja. Brezsrčen človek

ne da živali nikdar ljubeznjive besede, nikdar je ne pogladi, kar ubogi živali tako dobro de. Ob vsaki priliki jo le preklinja, tepe in trpinči in prav nič se mu ne smili, ker se uboga žival ni braniti ne more, kaj šele da bi povedala krivice, ki se ji gode. Žival je prav tako iz mesa in krvi kakor človek in jo prav tako boli, če jo tepemo.

Švedski pisatelj Axel Munthe pravi v neki svoji knjigi, da bo Bog na sodni dan najprvo vprašal žival, kako je človek ravnal z njo. Potem šele ga bo sodil.

Vzdevanje priimkov je pri nas tretja nevljudnost, ki povzroči dostikrat toliko krivice in zla. Ivan Cankar nam je pretresljivo predstavil človeka, ki trpi zaradi nesrečnega imena Polikarp, a koliko je še nenapisanih žaloiger, ki jih dan za dnem povzročajo priimki! Še dva primera:

Nekega dekleta se je pri brezpomembni priliki prijelo ime »Čuha«. Dekle je bilo postavno, čedno in vsega spoštovanja vredno ali morda se ga je prav zato iz prikrite zavisti in škodoželjnosti prijel in v ljudskih ustih trdovratno držal bedasti in zaničljivi priimek »Čuha«. Dekletu se je potem zgodilo to, kar se normalnim dekletom mora pripetiti. Fant se je zagledal vanjo in tudi dekletu je bil všeč. Ker ni bilo videti nikjer zaprek in je bilo vse čisto naravno in vsakdanje, je fant sklenil, da dekle zasnubi. Toda, ko je povedal, da se misli z dekletom poročiti, so ljudje dejali: »Kaj, Čuho boš vzel?« In to vprašanje je zadostovalo, da fant svojega sklepa ni izvršil.

V drugi vasi je bister kmetski fantič rad pri maši stregel, ker se mu je v cerkvi lepo in imenitno zdelo. Od vseh krasot v cerkvi se mu je zdel najlepši zlati »cofek« pri ključku od tabernakelja. In ker je hotel, da bi tudi njegova mati od blizu videla to krasoto vseh krasot ter še ona občutila, kako polze med prsti zlate resice, s katerimi se je sam rad skrivaj poigraval, je neki dan ključek s cofkom vred domov prinesel. Mati je seveda stvar tudi občudovala in potem otroka poučila, da mora nesti ključek hitro nazaj, ker bi ga utegnil gospod župnik pogrešati, in da je vrh tega ključek svet, ker je z njim sam Bog zaklenjen. V nesrečni brezmiselnosti je pa tudi sosedom pripovedovala, kakšno veselje ima njen fantič z zlatim cofkom. Ta hip se je otroka prijel priimek »Cofek«, ki ga je preganjal vse življenje.

Ni moči povedati koliko je fant zaradi nesrečnega priimka trpel v šoli in povsod. Ko je že fantoval, je slišal povsod samo cofek in cofek, da se ni mogel čutiti tovarišem raven. To ga je slednjič pregnalo v Ameriko. Ali komaj je v novem svetu dobro na suho stopil, ga je tudi tam pozdravil rojak iz domačega kraja:

»O, Cofek, si ti tudi sem prišel?«

Fant je šel v kraj, kjer ni bilo rojakov in je tam dolgo let živel. Medtem mu je doma umrla mati, katere se je po sinovem odhodu prijelo ime »Cofkovka« in prodali so grunt, ker je fant izjavil, da se ne misli nikoli

več vrniti. Sčasoma se mu je pa vendar spet stožilo po domačem kraju, in ker si je bil pridobil precej premoženja, je sklenil, da se vrne. Naročil je znanцу, naj mu kupi doma svet in postavi tako in tako hišo. Ko je dobil pismo, da bo nova hiša kmalu pod streho, se je odpeljal v nadi, da so po tolikem času doma vendar že pozabili nesrečni priimek.

Prišel je v domačo vas ter se ustavil pred svojo na pol dodelano hišo. Ljudje, ki so bili tam ga niso prepoznali in vprašal jih je, čigava bo ta hiša.

»Cofkova«, so mu odgovorili in se čudili, da je na odgovor kar pobegnil. Nesrečniku je bilo zadosti. Takoj je prodal napol dodelano hišo in se ni nikdar več prikazal v svoj rojstni kraj.

Take vzglede imamo in vendar še zmerom pustimo, da si že otroci vzdevajo vse mogoče priimke in da celo starši in učitelji otroke obkladajo z njimi. Kruto trpinčenje imamo za šalo ter dajemo ljudem celo priimke po njih telesnih hibah. Kaj nima pri nas sleherni svojega krstnega imena in družinskega priimka, da ga lahko imenujemo in kličemo? Torej ne pačimo nikomur imena in ne dajajmo nikomur priimkov, ki kažejo samo našo brezsrčnost in surovost!

Mnogo nevljudnosti izvira pri nas iz bahavosti in prevzetnosti. Sploh bi človek lahko dejal, da sta bahavost in prevzetnost pri nas najbolj razširjena greha. V mestih in na kmetih ju je nič koliko in zaradi njih toliko nekulturne nadutosti, ki nima nič skupnega z mirno samozavestjo. Kdor je imel v življenju srečo, da je dosegel višji položaj, se čuti neskončno vzvišenega nad slehernim, ki ima z njim opravka. Sam ne ve, kako bi ga dovolj ponižal in razžalil in mu dal občutiti, kako visoko stoji nad njim.

Zlasti po naših uradih se malokdo spomni, da je plačan iz ljudskega denarja in nastavljen zato, da uraduje ter ljudi spodobno sprejema, ne pa da nad strankami stresa svojo neotesanost ter jih smatra samo za motilce svojega pisarniškega miru. Ni čudo, če so taki vzgledi že tako pokvarili vedenje naroda, da kmet zaničevalno gleda kajžarja in delavca ter da ubogi brezposelni, ki je povsod nevljudno sprejet, kolne svet in ljudi, ki si na vse načine prizadevajo, da bi mu s poniževanjem in trpinčenjem njegovo grenko usodo še bolj zagrenili!

Sploh moramo na žalost priznati, da so vprav vzgledi inteligence najbolj pokvarili vedenje naroda. Zadiranja in preklinjanja se je naš kmet naučil še kot avstrijski vojak in po uradih, kjer so ga nemški mogotci prezirljivo sprejemali.

Obrekovanja, zmerjanja, zasramovanja, maščevalnosti in nestrpne za-grizenosti so ga tudi že davno naučili strankarski časopisi, ki pri nas in po vsem svetu menijo, da je proti nasprotnikom vse dovoljeno. Spoštovanje moške besede, osebne svobode in tuje lastnine pa uničuje politika, ki prav tako po vsem svetu proglašča tudi neznačajnost, podkupovanje, nasilje, laž in izmikanje javnega denarja za politično modrost. Kar še manjka, pristori pri nas alkoholizem, ki se vsled revščine čimdalje bolj širi ter razvema v ljudeh najslabša nagnenja.

Ali je potem čudno, da prava vljudnost pri nas vidoma gine, da imamo dan za dnem kriminalne primere, o kakršnih včasih niti sanjali nismo, in da moramo vkljub meščanski polizanosti ugotavljati v mestih in na deželi le naraščajočo posurovelost?

Zato je že čas, da se tega zavemo in se začnemo ravnati po onem najvišjem načelu vse resnične vljudnosti in socialne pravičnosti, ki veli: Česar nočeš, da bi tebi kdo storil, tega tudi ti nikomur ne stori!

Iz življenja in prirode

Janko Sotošek:

Delitev človeštva na rase

Človešvo delimo po različnih telesnih in duševnih svojstvih na večje število ras, ki so produkt klimatskih, socialnih in drugih faktorjev okolice, v kateri živijo. Zato ni nobenih manjvrednih ras in nobenih »divjih«
ljudstev, temveč so le rase, ki so najbolj prilagodene svoji okolici, in ljudstva z drugo kulturo kot je naša. Razlike med posameznimi rasami so, zlasti kar se tiče moralnih lastnosti in inteligence, mnogo manjše kot med posameznimi individui ene in iste rase.

Zaradi velike pomešanosti je delitev človeštva na rase in vrednotenje njihovih duševnih lastnosti silno kočljiva in problematična stvar, zlasti še, ker je znanost v tem pogledu šele na začetku svojega raziskovanja. Znanstveniki se za sedaj nagibljejo h Cuvierjevi (Cuvier, izg. Kuvije) delitvi na tri glavne rase: belo, rumeno in črno, ki se dele zopet na več podras; v posebno skupino pa spravljajo primitivne rase, ki so na najnižji stopnji razvoja in kažejo nekatere znake, spominjajoče na živalskega prednika.

I. Bela rasa. Označuje se tudi kot kavkaška ali sredozemska. Belci so najštevilnejši in tvorijo polovico prebivalstva vsega sveta. Bela rasa se deli v podrase, in sicer je v Evropi: nordijska, mediteranska, alpinska, dinarska in vzhodnobaltiška; v Aziji: armenoidna ali prednjeazijska, orientalska ali prasemitska in afganistansko-indska; v Afriki: hamitska. Starejša razdelitev v Indogermance ali Arijce, Hamite in Semite je jezikovna in rasno nepravilna.

Nordijska rasa. Pripadniki te skupine so visoke in vitke postave, zelo svetlih kompleksij in dolge glave. Obraz je dolg in ozek, brada močno izražena. Lasje so mehki in svetli. Nos je visok, močan in raven ali lahko konveksno zapognjen. Zlasti nemški znanstveniki ji pripisujejo vse mogoče najboljše duševne lastnosti, toda na žalost večji del prebivalstva Nemčije ne pripada tej »izvoljeni«
rasi. Najbolj razširjena je v severozapadnem delu Evrope, v Skandinaviji, v germanskih delih Velike Bri-

tanije, v Nizozemski, severni Franciji, severni Belgiji, severozapadnem in srednjem delu Nemčije in sega deloma v Srednjo Evropo.

Mediterranska rasa je razširjena v deželah ob Sredozemskem morju, na Pirenejskem in Apeninskem polotoku, na Korziki, Siciliji in v južni Franciji, Grčiji, severni Afriki in ob spodnji Donavi. Njeni pripadniki so majhne postave, dolihokefalni, ozkega obraza. Visok in ozek nos. Mehke poteze na obrazu. Temne kompleksije. So mnogo bolj živahni kot nordijci, zato pa tudi bolj nezanesljivi, strastni, veseli, rojeni igralci.

Alpinska rasa je doma pretežno v Alpah. Dalje ji pripadajo prebivalci srednje Francije, južne Belgije, Vogezov in Schwarzwalda, deli Češke in dežele na severnem robu Karpatov. Telo je majhno in čokato. Glava je kratka, okrogla, obraz je širok in ploščat, brada ni poudarjena, nos je kratek, včasih celo konkaven, kompleksije temne. Pripisujejo ji delavnost in varčnost, ozkršrčnost, nezaupnost. Morda je najmanj sposobna od vseh evropskih ras.

Dinarska rasa ima ime po deželah Dinarskega gorstva, kjer je najbolj razširjena. Največ Dinarcev je torej v zapadnem delu Balkanskega polotoka, v Hercegovini, Črni gori, severni Albaniji, Bosni, Dalmaciji, severni Srbiji, v hrvatskih ter slovenskih krajih, odkoder se je selila daleč v Vzhodne Alpe; pripada ji tudi zapadni del Ukrajine. Dinarci so veliki, celo izredno visoki in spadajo med najvišje ljudi na svetu, kratkih glav — teme je kot odsekano —, obraz je ozek in dolg, nos orlovski, dolg in močan, kompleksije so temne. Obraz kaže precej grobe poteze. Dinarcem pripisujejo surovo silo, odkritost značaja, pogum, smisel za žgoč humor, samozavest, ljubezen do domovine in smisel za muziko.

Vzhodnoazijska rasa. Majhna postava, brahikefalija, širok obraz, močne ličnice, slaba brada, nos sličen alpskemu, svetle kompleksije. Domovina te rase je notranja Finska in severozapadna Rusija, sega pa čez Poljsko, karpatske in sudetske dežele še k nam. Pripada ji dalje veliko število Nemcev. Po duševnih lastnostih menda sliči alpski rasi.

Armenoidna ali prednjeazijska rasa. Zastopniki te rase so igrali v starem veku važno vlogo v kulturnem življenju. Najčistejši pripadniki so Armenci, živi pa tudi v Kavkazu, zahodni Perziji in Siriji ter delih Male Azije. Ima mnogo skupnosti z dinarsko. So majhne postave, brahikefalni, dolgega in ozkega obraza z močnim nosom, brada nazaj pomaknjena, temne kompleksije. Prednjeazijci niso energični, brez fantazije, preračunljivi, znajo izkoriščati soljudi.

Orientalna ali prasemitska rasa je najbolj čista v Mezopotamiji, severni Arabiji in na obrobju Perzijskega zaliva. Pripisujejo ji ona ljudstva, ki so si v stari kulturno historični dob podvrgla ljudstva prednjeazijske rase in ustanovila visokokulturne semitske države, predvsem babilonsko in asirsko. Majhna do srednjevleka postava, dolihoke-

kefalija, ozek obraz. Sodobni Semiti, zlasti židje, nimajo več čistih znakov te rase, ker so zelo pomešani z drugimi rasami. Ta rasa je visoko nadarjena, energična, vztrajna, ima smisel za organizacijo, bogato fantazijo in umetniško nadarjenost.

Afganistansko-indska rasa. Njeni zastopniki so indijski Ariji (Indi) in Afgani. Zelo vitka, srednjevisoka postava, izrazita dolihokefalija, temne kompleksije, dolg obraz, ozek in dolg nos.

Hamitska rasa živi v Egiptu, delih Sahare in Sudana, nekateri jim prištevajo tudi Berbere, obsega velik del severovzhodne Afrike. Egipčani so precej pomešani s prednjeazijsko raso, Berberi z evropsko, semitsko in črnsko krvjo, Abesinci, Gala in Somalci s črnsko in semitsko, Masaj pa zlasti z bantujsko. So visoki, dolgih okončin, zelo vitki, ozkega obraza, dolihokefalni, oči često izbočene, lasje kodrasti.

II. Mongolska rasa. Mongoli, med katerimi so v rasnem pogledu velike razlike, še niso dosti preiskani. Bivajo po vsej Aziji z izjemo Prednje Azije, Prednje Indije, Malakhe in malajskega otočja; v Evropi pa na obalah Severnega Ledenega morja (razna finska ljudstva), v severni Skandinaviji (Laponci) in ob Kaspijskem jezeru (predvsem Tataři). Madjari, Turki, Finci in Esti so ohranili le mongolski jezik, rasno pa pripadajo belcem.

Tipični znaki mongolske rase se kažejo na obrazu, ki je širok in ima močno naprej štrleče lične kosti. Nos je širok in konkaven. Svojevrstno oblikovano je oko. Na zgornji veki se nahaja takozvana mongolska guba, ki pokriva notranji del veke in očesa in prehaja v kožo na obrazu ter povzroča, da je videti kot bi ležalo oko poševno v očesnih duplinah. Lobanja je večinoma brahikefalna. Barva kože je rumenkasta, lasje in oči so zelo temni, lasje so togi in gladki. Telo je čokato, okončine pa kratke. Dlakavost je slaba. Visoko razvita vzhodnoazijska kultura, zlasti pa veliki uspehi Japoncev na vseh področjih materialne in duhovne kulture v sedanjem času, kažejo na visoke duševne sposobnosti te rase.

V severnem delu Severne Amerike (na arktičnem otočju) in na Groenlandiji stanujejo Eskimi, ki imajo tipične mongolske telesne lastnosti, le da so dolihokefali. Smatrajo, da so se že zelo zgodaj odcepili od nastajajoče mongolske rase in se potem razvijali v samostojni črti. Klima je vzrok, da so ostali na nizki kulturni stopnji kot lovci in ribiči.

Prav tako kažejo mnogo znakov tesnega sorodstva z Mongoli Indijanci. Prišli so iz Azije, in sicer pravijo eni, da s severa, ko je še obstajal kopni most med Azijo in Ameriko, tam, kjer je danes Beringova ožina, drugi pa trdijo, da so prišli po morju čez Oceanijo. Mongolska skupina, ki se je selila, je imela zasnove svojega posebnega rasnega značaja, a ne še v oni obliki, ki je danes tipična za Mongole. V večini Severne Amerike je indijanska rasna skupina popolnoma izginila in živi danes le

še v zaščitenih predelih, takozvanih rezervacijah. Mnogo več jih je v Južni Ameriki, najbolj čisti so se ohranili v Braziliji.

Obraza so širokega z močnimi ličnicami toda brez mongolske gube. Nos je raven, dostikrat konveksen, lasje so črni in togi, glave so kratke, postava je čokata. Barya kože je rumenkasta do rdečerjava.

III. Črna rasa. Med velikimi rasnimi skupinami so najbolj primitivni črnci. V Afriki se dele na Bantujce, ki žive v južnem delu kontinenta, razen skrajnega južnovzhodnega konca, in segajo na sever še preko ekvatorja, in na sudanske črnce, ki bivajo na sever do južnega dela Sahare. Ločijo se v glavnem le po jeziku. Najvažnejše značilnosti te rase so: visoka rast, vitko telo, dolge okončine, dolihokefalija, močna prognafija; obraz je nizek in širok, ustnice so nabrekle in mesnate, nos je sedlast in širok. Polti so zelo temne (čokoladaste), oči imajo temnorjave, lasje so črni in svedrastí. Navadno nimajo brade in brkov, po telesu niso dlakavi. Čisto geografsko, dostikrat pa tudi po njihovem jeziku, duhovni in materialni kulturi, jih delimo na različne skupine.

V kulturnem oziru so črnci poljedelci, poznajo pa tudi lončarsko, kovaško, tkalsko in pletarsko obrt. Zmožni so tuje kulturne dobrine sprejemati, ne pa naprej razvijati. Niso posebno inteligentni, manjka jim ustvarjajoče sile duha, so pa vedoželjni in tehnično spretni. Niso samostojni in radi žive veselo in brezskrbno.

IV. Primitivne rase omenjamo le na kratko. V to skupino spadajo Avstralci, Tasmani, Negriti (na Filipinih), Papuanci, Melanezijci, Bušmani, Hotentoti, Polinezijci i. t. d.

Leposlovje

Gustav Strniša:

Na tračnicah življenja

(Konec)

Odkar se je Tina vrnila iz ječe, se je popolnoma spremenila. Postala je resna in zakrknjena sama vase. Ni se več brigala za ljudi in jih opravljala, zadovoljila se je, da so jo pustili pri miru.

Zadnje čase se je postarala. Na svojo zunanost ni več tako pazila, ne se brigala zase.

In ko je samevala, jo je večkrat obšel spomin na rajnkega Jakoba. Zdaj je videla njegovo sliko vse bolj blago in milo. Šele polagoma je pričela razumevati njegov značaj in vzniknil je v njeni duši popolnoma drugačen kakor je bil za njo tedaj, ko je živel. Obšlo jo je, da ga šele sedaj vse

bolj spoznava in to jo je težilo. Kako so jo milo ljubkovale njegove vedno otožne oči! Mož ni bil šleva, temveč preprosta globoka duša, ki je za vse obtoževal samega sebe in je zato tudi sam trpel in ni nikomur potožil. Sama ni vedela, kdaj je pričela pohajati na njegov grob. Toda to se ji je videlo dobro in prav.

Ljudje, ki so jo opazovali so zmigavali z ramami. Nekateri so jo smatrali za pretirano babnico, ki sama ni vedela, kj je prav za prav hotela, saj je preje vendar komaj čakala, da je njen starec umrl. Zdaj pa je hodila na njegovo gomilo molit? Mnogi so pa molčali, kakor bi jo bili razumeli. Morda so jo res razumeli, saj ljudje, ki mnogo preskusijo, nikoli ne obsojajo, temveč čutijo samo usmiljenje do vseh blodnih in trpečih.

Sama se ni za vse to brigala, že je prešla skozi ogenj opravljanja in obrekovanja, ki ga je morala čutiti dolgo po moževi smrti. Nad nikomur se ni jezila, naj si jo je še tako raznašal. Naposled so ji ljudje odpustili njen greh in mirovali. Nihče se ni več norčeval z nje, ne se nad njo spodtikal. In ona je bila zadovoljna, da je smela med njimi životariti.

Med tem je ravnatelj jetnišnice nekega dne poklical Mirka Kolarja v pisarno, kjer mu je sporočil, da je njegova kazen prestana. Izročil mu je nekaj denarja, ki ga je mladenič zaslužil kot kaznjeneec, opomnil ga je, naj zdaj, ko bo stopil spet med človeško družbo, pazi, da postane njen dostojni član in se nikoli več ne pregreši proti postavi.

Kolar se mu je iskreno zahvalil, se poklonil in odšel v prostost.

Jasen poletni dan je bil, ko je korakal proti Kamnu. Za mestom je tekla reka. Šel je v grmovje, kjer se je slekel in s skopal v čistih valovih, nakar je hitel v mesto ter se pri nekem brivcu ostrigel in obril. Počasi in boječe se je nato podal proti hiši nekdanje ljubice.

Lahno, komaj slišno je potrkal.

Tina je sedela v sobi in si pripravljala obed. Preslišala je trkanje, šele ko je Kolar močnejše potrkal ga je čula in se oglasila.

»Tina, pozdravljena!«

Prijazno in resno jo je pozdravil, ko je vstopil in ji ponudil roko.

Pogledala ga je in prebledela, a njegovo desnico je prezrla. Opazil je, kako se je stresla in že ga je objel njen mrki pogled.

Videla je, kako je bled in žalosten, a ni spregovorila. Začel je kar sam:

»Veni da je med nama vse končano, toda moral sem še enkrat priti, da se posloviva.«

Še mu ni odgovorila. On je trenutno premolknul in potem hlastno nadaljeval, kakor bi se bal, da česar ne zamudi:

»Tudi zato sem prišel, da te še enkrat prosim, da bi mi pomagala, kajti zdaj sem potreben pomoči bolj kakor sploh kdaj v življenju! Rad bi šel v Ameriko, nekaj sorodnikov imam tam. Pričel bi resno in pametno življenje. Sama veš, da mi je tu pot do sreče zaprta.

Če mi ne pomagaš ne vem kaj storiti! Z lastno propastjo ti ne morem pretiti, saj sem itak propalica, toda dvignil bi se rad, ni še prepozno. Pomagaj mi, da postanem nov človek!«

»Od mene ie dobiš ničesar!«

Trdo in hladno je spregovorila, a vendar je čul, da se ji je glas komaj zaznavno tresel.

Se bolj je prebledel, ko ga je udarila njena beseda v obraz. Bil je lačen in nič dobro se ni počutil. Truden se je spustil na stol in mirno obsedel.

Kaj naj stori? Ali naj se razjoka? Čemu? Otročje bi bilo in Tina bi mu pač ne verjela. Da, jokal je, ko je bil sam, ko je obtoževal in obsojal samega sebe, a zdaj?

»Tina, slabo mi je,« je šepnil in naslonil glavo na mizo.

Dvignila mu jo je in se zazrla v njegov žalostni obraz.

In spomnila se je, kako ga je nekdaj ljubkovala, kako je z njim živela in bila včasih srečna, ker ga je res ljubila, čeprav je vedno prevladala strast.

Pričela je govoriti počasi in tolažeče. Sama sebi se je dozdevala tako siromašna in majhna in on se ji je videl prav tak, ves ubog in beden, potreben tolažbe. Počasi mu je pripovedovala in mu gladila trudno glavo:

»Mnogo, mnogo sem pretrpela odkar te ni bilo! Zdaj je vse za meno in naj bo tudi za teboj! Zdaj pa veva, da se morava ločiti, kajti med nama stoji mrtvi Jakob, pa če tudi ga nisi ubil. Spet gledava treznemu življenju v obraz in oba se zavedava, da me nisi nikoli ljubil!«

Hotel je nekaj reči, pa je zamahnila z roko:

»Mirko, pomagala ti bom! To naj ti bo zadnji dokaz moje naklonjenosti in ljubezni! Toda, ali otaneš mož, ali boš vztrajal in skušal dostojno živeti? Potem naj bo vse pozabljeno! Denar ti dam in v Ameriko pojdeš. Morda postaneš srečen! Če se boš trudil in ti spočetka ne pojde dobro, ti bom še pomagala. Samo, nikar se ne izgubi!«

Veselo jo je pogledal:

»Tina, kako si dobra! Tega ti ne bom pozabil! Veruj mi, da imam resno voljo in mi ne manjka vztrajnosti! Prav zato si želim tako daleč! Tam bom moral delati in se truditi. Če ne bom plaval, bom utonil kakor tisoči drugih. Tam so valovi usode še bolj mirni in nikjer ni rešilne bilke, če si je ne ustvariš sam! Ljudje se tam malo brigajo za sočloveka, vsak hiti svojo pot in zavedati se mora, kje hodi, da ne strmoglavi! In po tej poti hočem tudi jaz!«

Tina je prinesla večerjo. Posedela sta in se mirno pomenkovala kakor dva znanca iz nekdanjih dni, ki sta jih skupaj preživela in že skoraj pozabila na nje, da so jima ostali le kakor tihe sanje.

Ko se je Kolar okrepčal, ga je Tina pospremila v krčmo, kjer mu je naročila sobo.

Ko je Kolar drugo jutro prišel k Tini, ga je smehljaje se sprejela: »Kar vsedi se in zajtrkuj! Potem se oglej nekoliko po mojem skromnem stanovanju in pojdi tudi na vrt. Počakaj me tam! Nekaj stvari moram v mestu nakupiti, kmalu se vrnem.«

Kako prijazen in miren je bil njen glas in Kolar bi ji najrajši stisnil roko, saj je govorila tako prijazno in neprisiljeno ter ga vdano gledala.

Odšla je in ga pustila samega.

Kolar je odšel na vrt in ves zasanjan je opazoval zrahljane grede in premišljeval, koliko truda in dela je v njih. Bile so lepo urejene, polne sočivja in rož. Nagnil se je in z gredice odtrgal rdeč nagel ter si ga vtaknil v gumbnico.

Práv tedaj je prihitela ona in opazila ter zardela kakor mladenka.

»Tina, saj dovoliš? Za slovo?«

Kakor bi se ji bil glas siloma odtrgal iz grla, ji je bilo, ko mu je komaj slišno odvrnila:

»Saj veš, da jih lahko vse potrgaš. Za mene jih ni več na svetu! Moje rože so na veke ovenele!«

Počasi sta se vrnila v hišo.

Kolar je kar strmel, ko je videl s čim ga je Tina preskrbela. Takoj je moral v njeno sobo, da se je preoblekel v novo obleko, med tem, ko je ona v kuhinji pripravljala kosilo.

Ko je spet vstopil, je bil ves spremenjen in pomlajen. Veselo ga je pogledala in mu pokimala:

»Da, zdaj si spet za med ljudi! Nikar ne pozabi in piši mi, če te bodo tegobe dajale! Vedno ti rada pomagam, saj sem sama, skromna sem postala in nimam prav nikakih posebnih zahtev. Tu ti izročam tudi nekaj denarja za prvo silo.«

Kimal ji je. Tako čudno mehko mu je bilo pri srcu. Morda sta si bila prav zdaj v življenju tako blizu, kakor preje nikoli, pa sta se morala posloviti in se ločiti za vedno.

Obedovala sta in se še in še pomenkovala. Oba sta zavlačevala slovo, oba sta se bala trenutka, ko si bosta poslednjič segla v roko in se poslovila.

Kolar je naposled moral iti. Pozno popoldne je že bilo. Počasi je dvignil težek ovoj, ki mu ga je Tina pripravila.

Tudi ona je vstala:

Pospremim te, da ne boš mislil, da se te sramujem!«

Njena beseda mu je zelo dobro dela. Počasi sta odšla proti kolodvoru.

In tedaj sta srečala prometnika Premka in njegovo izvoljenko. Oba sta čutila, da ju je pri srcu nekaj zbolelo, ko sta šla mimo njiju.

Spogledala sta se. Da, to mora biti ljubezen, kako srečno gledata ta dva človeka, kako je ona krasna in on je res prvi mož.

Kolar je prebledel kakor platno, ko sta šla dalje. Trenutno mu je vzniknila sreča, ki jo je napravil in že je ni bilo več! In spomnil se je na tisti čas in v duši ga je zapeklo.

Obema je bilo, da sta pri slovesu srečala mladost in ljubezen, ki ne pozna same hotljivosti, temveč tudi stremljenje za popolnostjo in delom ter resnost življenja.

Nekaj časa sta stopala zamišljeno drug poleg drugega. Že sta se bližala postaji, ki je samotna vstajala med zelenjem.

»In zdaj pozdravljena Tina! Odpusti mi in bodi srečna! Pa hvala ti za vso tvojo dobroto, je hlastno hitel Kolar.

»Ne zahvaljuj se! Ostani zdrav in ne obupaj! Če boš v stiski le piši mi! Ne bom te pozabila!«

Pogledala sta se in si podala roki.

Nikogar ni bilo na cesti. Dve dolgi senci, segajoči nekam v daljavo, sta se trenutno spojili. Nista si mogla kaj, sama nista vedela, kdaj sta si slonela v objemu in se poljubila.

»Zbogom in ne pozabi me!« je šepnil Kolar.

»Tudi ti se me spominjaj!« je odvrnila Tina. Glas se ji je tresel, drobna solza ji je zdrknila po bledem obrazu. Že je prisopihal vlak.

Mirko Kolar je srečno prispel v Ameriko, od koder je takoj sporočil Tini, da se mu je posrečilo dobiti delo v nekem rudniku. Seveda ji je pote mredno pisal, a ona mu je vsakič odgovorila s kratkim in prijaznim pismom, ga bodrila in bila vesela, da je pričel resno delati.

Ko ji je nekaj pisal, kako mu je včasih samotno, ker je tako zapuščen in osamljen, dočim so njegovi tovariši poročeni, mu je odpisala, naj se poroči tudi on. Bilo ji je hudo, ko mu je to svetovala, a kaj je hotela, saj se mu je sama odpovedala za vedno.

Pa ji je odvrnil, da se ne bo poročil, temveč ostal samec, ker se hoče enkrat vrniti v domovino k nji...

Ko je čitala njegov odgovor, se je veselo smehljala. Vedela je, da bo prišel prepozno, saj je že dalj časa čutila v sebi kal bolezn, a tega ni hotela nikomur povedati.

KONEC.

Tiho in mirno leži vdova Tina Smolova ter pričakuje smrti. Njeno srce je spokojno in veselo. Že zdavnaj ni več zapuščena in sama, sosedge jo spoštujejo, sosede jo ljubijo, obiskujejo jo in ji ponujajo svojo postrežbo. Nihče ne ve o ni ničesar slabega, vsakdo jo samo hvali, povsod je znana kot velika človeška dobrotnica.

Sonce sije skozi visoko okno, kjer leži bolnica in mirno pričakuje smrti. Vse svoje zadeve je že uredila in obračunala s svetom. Premoženje je zapustila siromakom, a hišo Mirku Kolarju, ki naj bi bila njegova, če bi se kdaj vrnil. Mislila si je, naj bi stanoval tam, kjer je prebivala ona, saj ga je ljubila in mislila nanj do konca dni.

Ko leži v postelji vsa zamišljena in bleda ter gleda prijazne sončne žarke, ki trepetajo, se tiho odpro vrata. Komaj slišno vstopi starikav mož, njegov razoran obraz je zelo resen. Z njim gre usmiljenka in mu nekaj šepetaje pripoveduje.

Že stojita pri postelji.

Bolnica se zgane in se zazre tujcu v obraz. Prosojen nasmeh ji razjasni obličje, solze ji zableste v očeh:

»Mirko! Ti si se vrnil? Ali je mogoče, da me je doletela ta sreča, da te še enkrat vidim?«

»Da, vrnil sem se!«

Že se nagne nad njo in ji poljubi blede čelo.

»Tina, vrnil sem se. Delal sem in se trudil. Tebi se moram zahvaliti za vse. Spočetka sem res mnogo trpel, kasneje se je zboljšalo. Pri delu sem napredoval, dobil sem lažji posel in boljšo plačo. Vztrajal sem, misel na mojo obljubo in moj trdni sklep sta me podpirala, tvoja pisma so me bodrila, da nisem obupal. Že zdavnaj bi se bil rad vrnil, a zdelo se mi je, da sem še vse premalo storil. Vedno sem si mislil, da moram še mnogo zaslužiti in dokazati svetu, da sem vreden življenja. In spet sem se vrgel na delo. Čas pa je hitel in me prehitel, da sem zdaj skoraj star.«

Tina ga je ljubeče pogledala:

»Samo, da si prišel! Tako sem hrepenela za teboj! Najino življenje je bilo nekdam tako čudno! Dokler sva bila skupaj, nisva poznala prave ljubezni, a ko si odšel v Ameriko, sem vedno bolj čutila, kako te ljubim!«

Govorila je in se smehljala, bila je srečna kakor otrok.

Kolar jo je gledal. Bil je kar v zadregi. Kaj lepega bi ji rad rekel, kaj milega in tolažečega, pa mu je beseda kar obtičala v grlu. Bila je res že stara, toda neka posebna nežnost in milina sta bili razliti po njenem izmučenem bledem obrazu.

Pravil ji je o svojih borbah in o življenju, ki ga je prestal in ni mogel nikamor s tira vsakdanjosti, kakor bi se sramoval vsake nežne besede. Pri tem ji je gladil izsušeno lice in videl, da je res zelo slaba.

»Hišo sem ti prepisala!« je dahnila Tina.

Začudil se je in razveselil:

»Bom vsaj prebival v sobah, kjer ti stanuješ! Sicer pa ne smeš umreti, morda nisi tako slaba! Vse se bo še obrnilo, mora se obrniti, okrevati moraš!«

»Svoje sem preživela. Zakaj se nisi oženil, kakor sem ti pisala? Sam veš, da jaz nikem za tebe! Žena mora biti mlajša od moža, le preveč mlada ne sme biti! To zahteva življenje!«

Žalostno jo je pogledal:

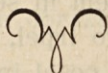
»Da, da, toda zdaj je tudi to že vseeno, kljub temu te imam rad! Kaj nama leta! Oba sva se postarala in gledava le nazaj in ne več naprej!«

Nad Kamnom leži pod gorami prijazno pokopališče, kjer stoji blizu vhoda lep kamenit spomenik. Napis na njem naznanja, da počiva v grobu Tina Smolova, čuvajeva vdova, ki je mnogo storila za bedne in nesrečne. Na gomili gori slednji dan lučka.

Vsako popoldne prihaja tja star mož. Lepo je oblečen in ko stoji tam velik in vitek, odkrite glave, da mu vihrajo v vetru sivi lasje, bi nihče v njem ne spoznal nekdanjega Mirka Kolarja.

(Konec.)

Usem cenjenim članom in njihovim rodbinam

Vesele božične praznike in srečno Novo leto!

Upravni odbor, Nadzorni odbor, Uredništvo „Zadrugarja“.

Vsebina: Zadrugištvo in gospodarski humanizem (str. 353). — Zadrugiška konferenca (str. 355). — Naša nabavljalna zadruga (357). — Razpis volitev delegatov za Kreditno zadrugo (str. 359). — Pravilnik o volitvah delegatov Kred. zadruge (str. 359). — Manufaktura: O volni (str. 361). — Kuhinja (str. 363). — Zdravstvo: Vzroki in posledica prehlajanja (str. 365). — Iz železniške stroke: Zelezniški muzej v Nürnbergu (str. 368). — Za vsakogar: O vljudnosti pri nas (str. 371). — Iz življenja in prirode: Delitev človeštva na rase (str. 357). — Leposlovje: Na tračnicah življenja (str. 378).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnemu odboru N. Z. U. D. Z., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolodvorska ulica št. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Kurivo:

Na zalogi imamo dovolj zdravih in suhih bukovih drv. Zadnji čas je, da se založite z njimi preko zime.

Jabolka:

Zaloga lepih, zdravih zimskih jabolk se krči. Svetujemo, da jih nabavite takoj, dokler je cena še ugodna.

Esence za likerje:

vseh vrst prodajamo v steklenicah po 5 Din. Vsebina stekleničice zadostuje za 2 l dobrega likerja, ki si ga lahko sami pripravite doma. Liter likerja Vas bo stal le ca. 25 Din. Navodila za izdelavo so nalepljena na stekleničicah.

»Sted regulator«:

Vam donaša na obrestih letno 250 %. Prihranite si z njim najmanj 30 odstotkov kuriva ali 300 Din letno; ako ne verujete, vprašajte svojo sosedo, ki Sted-regulator že dolgo uporablja. Zadruga ima na zalogi vse velikosti po nizkih cenah.

Gospodinje!

Zelo učinkovito in blagodejno sredstvo proti prehladu, davici, angini in obolenju na dihalnih organih je čaj z medom.

Med je najbolj redilno hranilo, ki pospešuje prebavo in ojačuje kri.

Matere!

Najbolj priporočljiva hrana za slabokrvne otroke je med. Najmanjša količina koristi Vašemu otroku več kakor vsaka druga sladkarija. Zato ne odrekajte svojim otrokom medu.

Med:

cvetlični, žajbelnov, hojev in ajdov dobite v nabavljalni zadrugi ali pa pri Čebelarški zadrugi, ki ga nadrobno razprodaja na Vodnikovem trgu v tojnici št. 5 (za Mahrovo hišo).

Članom, ki so zahtevali na zadnji skupščini, da vpeljemo v naših prodajalnah tudi krušno moko št. 6, sporočamo, da smo morali prodajo iste ukiniti. Vse članstvo se poslužuje petice; medtem ko je bil odjem šestice tako minimalen, da je v bodoče ne moremo več imeti na zalogi.

Zadružno prenočišče Zveze Nabavljalnih zadrug

Zveza obvešča: Da omogočimo vsem našim zadrugarjem, ki prihajajo v Beograd, bilo službeno, bilo zasebno, da dobijo ugodno prenočišče in posebne družinske sobe. Sprejemajo se izključno le člani nabavljalnih, kreditnih, stavbenih in drugih zadrug, včlanjenih v Zvezi nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev v Beogradu.

Vabimo vse člane, da posečajo s svojimi družinskimi člani Zvezini zadružni prenočišči v Dečanski ulici števil. 12 in Sarajevski ulici števil. 26. Cene prenočišča za osebo od 10 do 25 Din s kurjavo in uporabo kopalnice.

Možnost prenočevanja smo povečali s tem, da smo najeli v domu Udruženja nacionalnih železničarjev in brodarjev, Sarajevska ulica 26 dve nadstropji, v katerih smo namestili 60 postelj. Prenočišče v Sarajevski ulici je popolnoma moderno urejeno.

Zadrugarji dobijo odlično higijensko in obilno hrano v zadružni menzi, Dečanska ulica št. 12, po sledečih cenah:

Kosilo 9 Din; večerja 7 Din; kava bela 2,50 Din; kava črna 1 Din; čaj z limono 2 Din; mleko s kruhom 1,50 Din.

V predplačilu kosilo in večerja 380 Din mesečno. Predplačilo je možno tudi na 10 dni.

VABILO

na

XIII. redno skupščino

delegatov Nabavljalne zadruge usl. drž. železnic v Ljubljani

r. z. z o. z.,

ki se bo vršila

v Ljubljani, v nedeljo, dne 14. aprila 1935 ob 7. uri 30 min.

v prostorih kina „Ljubljanski dvor“, Kolodvorska ulica.

Dnevni red:

1. Konstituiranje skupščine.

2. Poročilo upravnega in nadzornega odbora o poslovanju zadruge v letu 1934.

3. Čitanje odloka upravnega odbora Zveze nabavljalnih zadrug in in revizorjevega poročila o pregledu zadruge.

4. Odobritev letnega računa.

5. Sklepanje o predlogu za razrešnico upravnemu in nadzornemu odboru.

6. Sklepanje o razdelitvi prebitka.

7. Sklepanje o predlogu za izmeno celega upravnega in nadzornega odbora zadruge (predlog iz volišča Maribor).

8. Volitev upravnega in nadzornega odbora oz. dopolnilna volitev članov upravnega in nadzornega odbora in volitev namestnikov obeh odborov.

9. Določitev zneska, do katerega sme upravni odbor zadolžiti zadrugo (čl. 42. pravil, oz. čl. 38 zakona).

10. Sklepanje o izpremembi združnih pravil po predlogih članov in upravnega odbora.

11. Sklepanje o izpremembi pravilnika po čl. 31. združnih pravil.

12. Sklepanje o izpremembi pravilnika o upravljanju in uporabljanju dobrodelnega fonda v korist članom Nabavljalne zadruge (čl. 50. združnih pravil).

13. Sklepanje o predlogih delegatov, članov in upravnega odbora.

14. Slučajnosti.

Opomba: V primeru, da skupščina ob določeni uri ne bi bila sklepčna, se bo vršila na istem kraju in z istim dnevnim redom pol ure kasneje nova skupščina, ki bo sklepala ob vsakem številu prisotnih delegatov (čl. 35. združnih pravil). Skupščino tvorijo delegati po čl. 31. združnih pravil. Člani zadrugarji imajo na skupščini pravico sodelovanja toda brez glasovalne pravice. Člani se morajo pri vstopu izkazati s člansko izkazuico zadruge.

Letni račun je članom na vpogled v predsedstvu Nabavljalne zadruge v Ljubljani na Masarykovi cesti 17./II. nadstropje, soba števil. 16, od vstevši 8. aprila naprej (čl. 60. združnih pravil).

Ljubljana, dne 20. marca 1935.

Za upravni odbor:

Luschützky Jože s. r.
tajnik.

Punčuh Mirko s. r.
predsednik.

Aktiva

Čista bilanca na dan

1. Gotovina		97.561'81	
2. Zaloga živil, kuriva	4.008.370'07		
manufakture, porcelana			
čevlji, galanterija	3.178.603'51	7.186.973'58	
3. Vloge v denarnih zavodih	532.198'96		
v čekovnem zavodu	14.955'20	547.154'16	
4. Terjatve pri dobaviteljih	1.744.223'01		
pri članih	7.309.300'09	9.053.523'10	
5. Udeležba in kavcije		47.948'80	
6. Nepremičnine po odpisu in parcele	1.493.201'40		
7. Premičnine po odpisu	1.573.378'40	3.066.579'80	
8. Razni računi in prehodne postavke		19.795'—	20.019.536'25
Skupna aktiva			20.019.536'25

Izguba

Račun izgube in dobička

1. Plače	2.759.604'85		
Bolniško in pokojninsko zavarovanje	341.486'74		
Potnine	51.031'25		
Oškodnine raznim	83.949'70	3.236.072'54	
2. Kurjava in razsvetljava	97.040'99		
Poštnine, telefon in brzojav	53.453'65		
Tisk., knjige, pis. potr. in dr. upr. str.	137.594'50		
Vzdrževanje perila	19.979'—	308.068'14	
3. Adaptacije, vzdrževanje hiš in lokalov	122.132'69		
Vzdrževanje inventarja	26'521'51		
Stroški za razvoj blaga z vozili	164.968'48		
Najemnine	213.223'05		
Zavarovalnine	56.598'—	583.443'53	
4. Davki in takse	170.346'81		
Podpore in prispevki	34.822'75		
Izdatki za občni zbor	25.025'—	230.194'56	
5. Objave, razglasi, listi in revije	14.883'50		
Glasilo „Zadrugar“ in koledar	210'002'80	224.886'30	
6. Obresti v breme	203.845'60		
Provizije bankam in čekovnem zavodu	17.748'23	221.593'83	
7. Odpisi od vred. neprem. in inventarja	208.497'64	208.497'64	5.012.756'54
Poslovni prihranek			2.314'36
			5.015.070'90

V Ljubljani, dne

Kretanje članov in deležev:

Pričetkom leta 1954 je bilo	7710 zadržnikov s 7710 deleži
Tekom leta je pristopilo	308 zadržnikov s 308 deleži
Tekom leta je izstopilo in umrlo	119 zadržnikov s 119 deleži
Stanje dne 31. decembra 1954	7899 zadržnikov s 7899 deleži

S kujigami in prilogami primerjali in našli v soglasju:

Nadzorni odbor:

Feldin Hinko s. r.
tajnikJuh Leopold s. r.
podpredsednikFurlan Josip s. r.
predsednik

Člani odbora: Ing. Fine Franjo s. r., Koprivec Ivan s. r., Božič Alojzij s. r.

31. decembra 1934.**Pasiva**

1. Deleži		2,330.521'21	
2. Dolg Savezu Nabav. zadrug Beograd	5,810.093'—		
„ raznim dobaviteljem	<u>472.848'70</u>	6,282.941'70	
5. Fondi: rezervni	6,866.372'14		
kreditni	20.395'99		
posmrtninski	987.840'41		
dobrodelni	<u>5.124'25</u>	7,879.732'79	
4. Garancijska štednja članov		3,422.311'—	
5. Nedvig. skonto za l. 1933		15.244'24	
6. Razni računi in prehodne postavke		47.431'50	
7. Dubioza		39.239'45	
8. Poslovni prihranek		<u>2.314'36</u>	20,019.536'25
_____ Skupna pasiva			<u>20,019.536'25</u>

v letu 1934.**Dobiček**

1. Kosmati prebitek od			
a) specerije, kuriva	2,976.146'42		
b) manufakture, oblač. predm., galante- rije, porcelana	<u>1,308.906'60</u>	4,285.053'02	
2. Vplačila na račun dubioze in odpisanih dolgov		124.042'96	
3. Blagajniški skonto	554.908'33		
4. Obresti v dobro	<u>51.066'59</u>	605.974'92	5,015.070'90
_____			<u>5,015.070'90</u>

31. decembra 1934.

Za knjigovodstvo: Markov Vladimir s. r.

Upravni odbor: Luschützky Jože s. r.
tajnikKlebel Emil s. r.
podpredsednikPunčuh Mirko s. r.
predsednikČlani odbora: Čerček Srečko s. r., Černeka Zmago s. r., Zupan Ciril s. r.,
Novak Ivan s. r., Škerjanc Ivan s. r.

O nabiranju, sušenju, shranjevanju in razpošiljanju zdravilnih rastlin.

Zdravilne so tiste rastline, ki jih uporabljamo v zdravilstvu. Mnogo jih je in po vsem svetu so raztresene. Nekatere izmed njih dobimo povsod, druge zopet uspevajo samo v vročih južnih krajih; so pa tudi take, ki uspevajo samo v planinskem svetu. Često se človek izpostavlja velikim nevarnostim, samo da pride do njih. Tako so znane nekatere močvirske rastline in rastline v pragozdovih, pri katerih tvega človek, če jih nabira, čestokrat življenje.

Lega naše domovine je taka, da ima zelo različne podnebne razmere; tudi talne razmere so tako različne kot v malokateri drugi državi. Nič čudnega ni, če uspevajo pri nas najrazličnejše zdravilne rastline, ki jih drugod ni, in po katerih je prav veliko povpraševanje tako v sosednih kakor v bolj oddaljenih državah; zato se tudi zaradi izvoza spleča nabiranje zdravilnih rastlin. Nabiranje ni težko, treba je samo malo pazljivosti, da ne zamenjamo rastlin in da ne nabiramo takih, ki so pokvarjene in razjedene bodisi od žuželk, gosenic, bodisi od drugih rastlinskih zajedalcev. Tudi ne nabiramo pohojenih in s cestnim prahom zaprašenih ali od olja umazanih rastlin ob cestah in železniških nasipih. Skratka, glavno pravilo naj nam bo, da nabiramo samo zdrave in čiste rastline oziroma njih dele, ki pač prihajajo v poštev v zdravilne namene.

Nabiramo ali cele rastline tako, da jih s korenino vred izpulimo oziroma izkopljemo, ali pa samo dele rastlin. Izkopane korenine, korenike in gomolje očistimo najprej zemlje; če je potrebno, postržemo ali porežemo še z njih koreninice, nato jih operemo v mrzli vodi in damo sušiti. Sušimo jih torej šele tedaj, ko so popolnoma čiste. Ostale dele rastline nabiramo ob lepem, suhem vremenu, najbolje dopoldne, ko se je rosa osušila. Prav posebno točno se moramo tega držati pri zelo občutljivih rastlinah; tako na pr. v rosi ali po dežju nabrano lučnikovo cvetje kmalu počrni in je potem neporabno. Dele rastlin pa nabiramo tako, da rastlino

čim manj poškodujemo, navadno tako, da potrgamo cvetje, listje, vršičke itd. ali pa da jih porežemo s škarjami ali nožičkom, posebno če so odpornejše. Pri nabiranju strupenih rastlin pazimo, da nimamo odprtih ran na rokah, dalje, da si ne brišemo ust in potnega obraza, da ne jemo kruha z rokami, preden si jih nismo dobro oprali. Nekatere rastline nabiramo v rokavicah, sicer nam povzročajo na koži mehurje (volčin) ali opekline (kopriiva). Tudi otrokom ne dovoljujmo nabiranja količkaj strupenih rastlin. Na vse, kar moramo še prav posebno paziti pri vsaki rastlini, bo pri vsaki rastlini posebej omenjeno. Zdravilne rastline nabiramo samo na tistih krajih, kjer rasto v večjih množinah. Pazimo tudi na to, da ne poberemo vseh rastlin in da pustimo vedno nekaj lepših za razmnožitev.

Čas nabiranja za vsako posamezno rastlino je določen. Kot splošno pravilo naj velja, da nabiramo cvetje ob času razcvetja, listje takrat, ko doseže neko velikost oziroma takrat, ko vsebuje največ zdravilnih snovi, korenine spomladi ali pa v jeseni. V naši razpredelnici za nabiranje zdravilnih rastlin je navedeno najprej slovensko ime, latinsko ime, kraj, kjer uspeva rastlina, in barva cveta. S črto je označeno, v katerih mesecih cvete rastlina, nato meseci, v katerih nabiramo rastline oziroma dele rastlin; pri tem pomeni +, da je rastlina strupena, c = cvetje, l = listje, k = korenine, korenike, v = vršički, s = skorja, p = plod, ps = seme, g = gomolji, r = vsa rastlina.

Nabrane zdravilne rastline posušimo, da jih lahko shranimo za poznejši čas. Slabo posušenih ali presnih rastlin ne moremo spravljati, ker se nam kmalu pokvarijo in splesné. V takih rastlinah se razkroje tudi zdravilne snovi in postanejo tako nerabne v zdravilstvu, so torej brez vrednosti. Da ne bo zastonj ves trud, ki smo ga imeli z nabiranjem, moramo paziti na pravilno sušenje in dobro spravljanje raznih nabranih rastlin. Zdravilne rastline obdrže vsaj leto dni svojo zdravilno moč, barvo itd. le takrat, če smo pravilno postopali z njimi.

Sušimo na dva načina: z umetno ali naravno sončno toploto. Pri prvem načinu uporabljamo posebej zato zgrajene sušilnice (na pr. sušilnice za hmelj v Savinjski dolini in drugod). Če teh nimamo, lahko uredimo do-

mačo krušno peč za sušenje, če se ravno pokaže potreba za to. Najmanj je stroškov in najpriporočljiveje je za naravno sušenje. Sicer je treba nekoliko dalje časa sušiti, vendar nam pri tem ni treba paziti kakor pri umetnem sušenju, da toplota zraka ne preseže 50° C. Da vročina zraka ne preseže 50° C je važno zaradi tega, ker izhlapé pri višjih temperaturah gotove zdravilne snovi (eterična olja); in če te izhlapé, je izgubila rastlina zdravilno moč.

Za sušenje rastlin v velikih množinah se poslužujemo umetnih sušilnic. Te so zgrajene tako, da s strojem (pihalnikom, meh, ventilatorjem) uvajamo zrak, segret na 45—60° C. V sušilnici so okvirji drug nad drugim, ki so potreseni s tenko plastjo zdravilnih rastlin. Ta način sušenja je zvezan z velikimi stroški. Stroške imamo za napravo sušilnice, za kurjavo, za pogonsko silo in za popravila; zato se sušenje v manjših količinah ne izplača. Umetno sušenje ima pred naravnim naslednje prednosti: ni odvisno od vremena (jesenskega deževnega časa), posušijo se lahko naenkrat večje množine korenin, gomoljev itd., rastline se posuše hitreje, enakomerneje in čisteje, ker niso izpostavljene cestnemu in drugemu prahu, dimu in sajam. Razen tega obdrži umetno posušena rastlina več zdravilne snovi kot naravno posušena.

Za naše razmere si uredimo domačo krušno peč za umetno sušenje korenin in ostalega dela takole: Predvsem pazimo, da zrak, ki pride od peči, ni prevroč (t. j. da nima več ko 50° C). To dosežemo lahko na več načinov: a) počakamo, da se peč ohladi do neke meje; to je pa zelo nepripravno, ker je težko pogoditi, kdaj je pač dovolj hladna, da se nam ni treba bati za rože; b) na peč položimo srednje debele deske in na njih sušimo; obenem pa od časa do časa obrnemo in premešamo rastline tako, da se čim enakomerneje suše; c) najpripravnejši način pa je naslednji: približno $\frac{3}{4}$ —1 m nad pečjo obesimo ali kakorkoli pritrdimo sušilno okvirje (sl. 1). Če ne moremo dovolj daleč odmekniti okvirjev, ker je strop prenizek ali zaradi kakršnegakoli vzroka, potem moramo biti previdnejši pri sušenju: ne smemo sušiti nad prevročo pečjo, okvire pa moramo večkrat obrniti ali premenjati.

Tab. št.	Slovensko ime	Latinsko ime	Raste v na	Barva cveta
1.	Alant oman	Inula helenium	na vlažnih tleh : travnikih, obrežjih, grapah, gojen v vrtovih	rumena
2.	Arnika Brdnja	Arnica montana	hribovitih travnikih	rumena
3.	Bezeg črni	Sambucus nigra	grmovju, vrtu, ograjah	bela
4.	Bezeg smrdljivi	Sambucus ebulus	gozdnih robovih, ob poteh	belkasta
5.	Gabez navadni	Symphytum officinale	vlažnih tleh : travnikih, ob potokih, rekah	umazanobela bledordeča
6.	Gladež trnasti	Ononis spinosa	poteh, robovih, njivah in suhih travn.	rožasta do belkasta
7.	Glistovnica	Aspidium filix mas	vlažen kamenit svet, travnikih, gozdovih	nima cveta
8.	Gornik	Actostaphylos uvae ursi	iglastih gozdovih	modro rdeča
9.	Hrast dob	Quercus robur sessiflora	gozdovih	rumene mačice
10.	Jagodnjak Rdeča jagoda	Fragaria vesca	povsod	bela
11.	Janež	Pimpinella anisum	vrtovih	bela
12.	Jetičnik	Veronica officinalis	suhih sončnih gozdovih	modra
13.	Kamilice	Matricaria chamomilla	njivah, ob poteh	bela, ploščica rumena
14.	Kilovnik	Herniaria glabra	ob poteh	rumenozelena
15.	Kolmež	Acarus calamus	močvirnatih tleh, ob rekah	rumenozelena
16.	Kopriva bela mrtva	Lamium album	povsod	bela
17.	Kopriva prava	Urtica dioica urens	povsod	rumenkasta do belkasta

marec	april	maj	junij	jujij	avgust	sept.	oktober
				e	e	e k	k
			e	c, l	e	k	k
		e	e	c, s, l	s l	p, s, l	
						p k	p k
k							k
k						k	k
				k	k	k	
	l	l	l r	v	v		
s	s	l	l				
		l r		j	j		
						p	
		r	r				
		e	e	e	e		
			r	r	r	r	r
k						k	k
		e	e				
			l	l k	k (mlade liste)		

Tab št.	Slovensko ime	Latinsko ime	Raste v na	Barva cveta
18.	Koren gozdni	Angelica silvestris	vlažnih travnikih, ob obrežjih	bela
19.	Korenine sladke	Polypodium vulgare	kamenitih tleh v gozdovih	
20.	Krhlika	Rhamnus frangula	vlažnih nižinskih tleh, grmovjih	zelenkasto bela
21.	Kukavica vseh vrst	Orchis morio, latifolio, palens, militaris, mascula	hribovitem svetu	bela, rdeča, vijoličasta, bledorumena
22.	Lapuh	Tussilago farfara	vlažnem svetu	rumena
23.	Lipa	Tilia cordata platyphyllos	povsod	bledorumena
24.	Lisičjak navadni	Lycopodium clavatum	gozdnih travnikih in tratah	
25.	Lišaj islandski Planinski mah	Cetraria islandica	po planinah	
26.	Lučnik	Verbascum thapsiforme	peščenih travnikih	rumena
27.	Mačeha divja	Viola tricolor	njivah	rumena, vijoličasta, modra, bela
28.	Majaron	Maiorana hortensis	gojen	bledo rdeča
29.	Mak divji	Papaver rhoeas	njivah	rdeča
30.	Melisa	Melissa officinalis	posajena	rumenkasta potem bela
31.	Meta poprova	Mentha piperita	posajena	temno rdeča
32.	Meta črna	Marrubium vulgare	ob poteh	bela

marec	april	maj	junij	julij	avgust	sept	oktober
k			.....			k	k
						k	k
s	s	s	.....			p	p
		g	g	g			
c	c	l	l	l			
		c	c				
		r			r		
r	r					r	r
				e	e	c	
		r	r	r	r		
				r	r		
		c	c	c			
			l	l	l		
	l	l	l	(predno se razvete) l			
			l	l	l		

Tab. št.	Slovensko ime	Latinsko ime	Raste v na	Barva cveta
33.	Milnica	Saponaria officinalis	peščenih tleh ob poteh, bregovih	rožnata
34.	Mrzličnik	Menyanthes trifoliata	barjih in močvirjih	rožnata
35.	Oreh	Juglans regia	povsod	zelenkasta
36.	Pelin	Artemisia absinthum	po vrtovih	rumena
37.	Perla dišeča Prvenec	Asperula odorata	senčnatih posebno bukovih gozdovih	bela
38.	Plešec	Capsella bursa pastoris	njivah, travnikih	umazano bela
39.	Pljučnica	Pulmonaria officinalis	svetlih gozdovih, grmovju	rožasta pot. m vijoličasta
40.	Preslica obe vrsti	Equisetum arvense palustre	travnikih, njivah	
41.	Prstanec babji	Calendula officinalis	travnikih, nasejeno po vrtovih	rumena, rdeča
42.	Rabozel	Melilotus officinalis	ob poteh, poljih	rumena
43.	Rman	Achillea millefolium	travnikih	bela
44.	Rosika	Drosera rotundi folia	barju, močvirnatem svetu	belkasta
45.	Rutica vinska	Ruta graveolens	nasejena, podivjana	rumena, zelena
46.	Sivka prava	Lavandula vera	vrtovih	modra
47.	Slez ajbiš	Althaea officinalis	vrtovih	bela, rožnordeča
48.	Slezenovec	Malva silvestris	senčnatih, suhih travnikih, ob poteh, ograjah	rdeča, vijoličasta

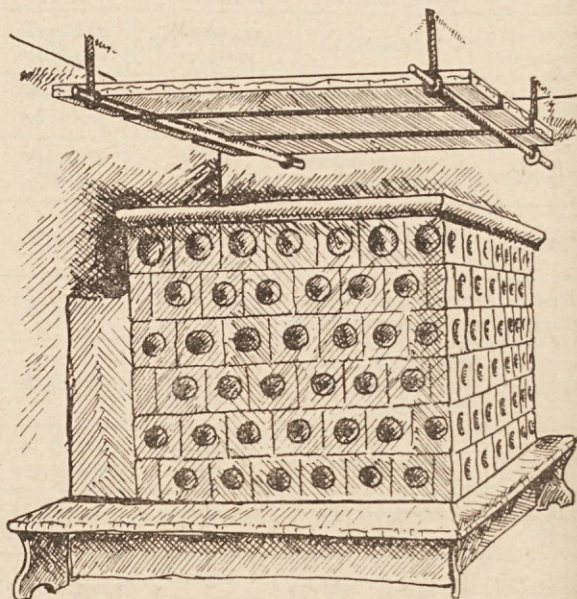

marec	april	maj	junij	julij	avgust	sept.	oktober
			(predno se razcvete) r			k	k
	l	l	c				
			l	l			
				l r	l r		
	l	(predno se razcvete) l, r	r				
	r	r	r	r			
	r	r l					
	r	r					
			c r				
				r	r c	c	
		r	r c	r	r		
		r	r	r	r		
			r	r	l		
			c	c		l	
k	(listje obiramo predno se razcvete) k		c l	c l	c l	k	k
			c l	c l	c l		

Tab. št.	Slovensko ime	Latinsko ime	Raste v na	Barva cveta
49.	Spajka zdravilna	Valeriana officinalis	grmovju, travnikih, jarkih	bela, do živo rdeča
50.	Tavžent-roža	Centaurium umbellatum	gozdih, travnikih, gozdnih poteh	rožno rdeča
51.	Trpotec suličasti	Plantago lanceolata	povsod	rjavkasto do umazano bela
52.	Velikonočnica	Anemone pulsatilla	suhih, hribovitih travnikih	modra
53.	Vijolica dišeča	Viola odorata	svetlih gozdovih, travnikih	vijoličasta
54.	Vratič	Chrysanthemum vulgare	plevel na poljih, travnikih	rumena
55.	Zebnat	Galeopsis Pochroleuca	njivah, peščenem svetu, kamenolomu	bela, bledorumena
56.	Žajbelj	Salvia officinallis	vrtovih, kamenitih tleh (Dalmacija, Črna gora)	vijoličasta
57.	+ Brinj smrdljivi	Juniperus sabina	kamenit svet	rumena
58.	+ Čemeri-rika bela	Veratrum album	vlažni gorski travniki	zelenkasto bela
59.	+ Kristavec	Datura stramonium	povsod raztreseno	bela
60.	+ Naprstnik rdeč	Digitalis purpurea	gorskih travnikih	rdeča
61.	+ Norica	Atropa belladonna	senčnatih gozdovih	zelenkasta rdečerjava
62.	+ Preobjeda	Aconitum napellus	planinah	modra
63.	+ Rožički rženi	Claviceps purpurea	rži	
64.	+ Šmar-nice	Convallaria maialis	svetlih gozdovih	bela
65.	+ Zobnik	Hyoscyamus niger	pustih tleh, ob ograjah in poteh	umazano rumena z temno vijoličastimi žilami

marec	april	maj	junij	julij	avgust	sept.	oktober
						k	k
			r	r	r		
	l	l	l	(predno čbrodi seme) l			
	r	r					
c	c l	c l	l				
	r	r	c r	c r			
				r			
		l	l				
v	v	v					
							k
			i	l		ps	ps
					l	l	
			l	l	l	k	k
			g r	g r	g r		
				r	r	r	r
	c	c	c				
		l	l	ps			

Poleti je najenostavneje in najprikladneje, če sušimo s sončno toploto. Le nekatere rastline sušimo izjemoma prav na soncu. V splošnem pa vedno le v senci, to pa zato, da cveti, listi itd. čimbolj obdrže svojo prvotno barvo in pa tudi zato, da zdravilne snovi, ki so v njih, ne izhlape ali se kakorkoli ne razkroje zaradi močne sončne vročine ali pripeke. Rastline razvrstimo tako, da

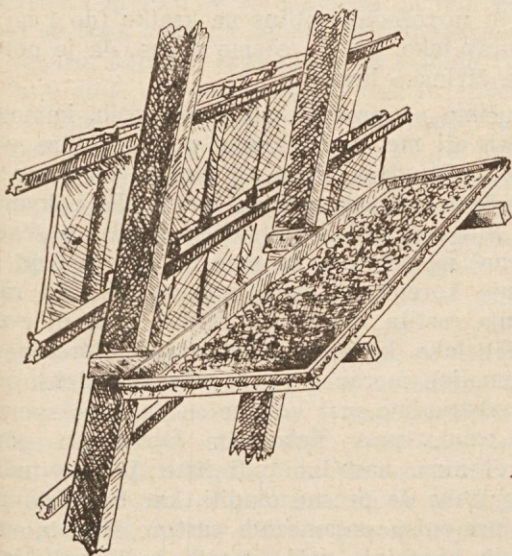
Sl. 1

večja razcvetja polagamo drugo k drugemu, liste, cvete in vršičke pa natresemo v okvir ter poravnamo z roko tako, da dobimo tenko in enakomerno plast.

Za sušenje je pripraven vsak zračen, čist senčnat prostor. Ravno tako so zelo pripravna z opeko krita zračna podstrešja. Sušimo lahko v senci dreves ali večjih stavb, v kozolcih, drvarnicah itd. Pri tem pazimo seveda, da ne pride do rastlin cestni prah (avtomobil), domača živina in druge živali. Če sušimo v zaprtih prostorih, moramo skrbeti, da so dovolj prezračeni. Podstrešja so za sušenje zato priporočljiva, ker se tam

vedno menja zrak skozi špranje med opekami; pa tudi zrak ne doseže nikoli take vročine, da bi kvarno vplival na rastline, pa naj se še tako upira sonce v streho. Podstrešja, ki se uporabljajo za prekajevanje mesa, niso uporabna za sušenje, ker se rastline preveč navzamejo duha po dimu, pa tudi barva rastlin trpi.

Pri sušenju ravnajmo z rastlinami na ta način: Rastline, ki smo jih nabrali ob suhem vremenu in potem, ko se je rosa posušila, razgrnemo v tanki plasti po sušilnih okvirjih. Obenem pa pregledamo, da niso vmes kakšne druge rastline ali trave. Ko smo se prepričali, da je vse v redu, obesimo, pritrdimo ali denemo sušilni okvir na senčnato mesto, za katero smo se odločili. Namesto prej opisanega sušilnega okvirja lahko rabimo za sušenje rastlin velika rešeta, pokrove od škatel ali pa deske, pregrnjene s čistim papirjem. Priporočljivo je pa, da si napravimo sušilne okvire, ker se na njih hitreje in lepše suši; so tudi trpežnejši ter jih imamo lahko vedno čiste, ker se lahko blago vedno sname in opere. Sušilni okvir si napravimo takole: vzamemo 2 do 2½ cm debele in 5–6 cm široke deske ter napravimo

Sl. 2

iz njih lahke okvire pripravne velikosti, na pr. 50 cm široke in 130 cm dolge. Nanje pripnemo z žeblički čisto, tenko blago; namesto blaga lahko denemo tudi kakšne stare oprane zavese ali pa drugo mrežasto blago.

Za nameščanje sušilnih okvirov napravimo še ustrezajoča pripravna stojala ali pa obešala, kakor nam pač najboljše kaže. Stojala si napravimo iz palic ali pa iz kakega drugega za to pripravnega lesa ali železnih cevi. Namestimo jih na peči, v kozolcu, podstrešju (sl. 2) itd., tako da pridejo nanje položeni sušilni okviri v bližino strehe in približno $1\frac{1}{2}$ m od tal. Lahko si tudi od žice ali vrvice napravimo zanjke; pritrdimo jih na tramovje in vanje obesimo sušilne okvire. Bolj sočne rastline moramo vsaj enkrat na dan preložiti tako, da se osuše od vseh strani enakomerno. Dobro in priporočljivo je, da cvetje in listje večkrat obrnemo, to pa le tedaj, dokler še ni čisto suho in se ne osiplje ali drobi. Razcvetja in nekatere rastline zmanemo na rešetu, zato da dobimo od razcvetja samo cvete (bezeg), oziroma da prihranimo prostor. Pri večji množini rastlin ni ta način drobljenja pripraven, pač pa se v tem primeru poslužujemo rezalnic, na katerih razrežemo rastline na kratke (do 1 cm dolge) koščke prav tako, kakor režemo slamo, da je potem uporabna za živinsko hrano.

Če sušimo na prostem ali v prostorih, kamor lahko pride rosa ali megla, odnašamo zvečer okvire v zaprte prostore. Kajti vlaga (rosa ali megla) ne samo da zdržuje sušenje, ampak rastline tudi lahko pokvari. Zato moramo biti previdni in ne smemo nikdar puščati okvirov čez noč na prostem, da nam ne bo ves trud zaman.

Sušenje korenin in gomoljev se nekoliko razlikuje od sušenja rastlin. Rastline, vršičke, liste in cvete dajemo sušiti tako, kakor smo jih nabrali. Korenine (korenike, gomolje) moramo pred sušenjem dobro očistiti. Najprej odstranimo prst kolikor se da, nato speremo še z vodo ostalo prst. Nekaterim koreninam porežemo še tanjše korenine, navadno tudi liste. Imamo tudi take, ki jih je treba še presne olupiti, kar bomo še posebej omenili pri opisu posameznih rastlin. Navadno dajemo sušiti cele korenine, večje včasih tudi prekoljemo po dolgem ali pa zrežemo na kolobarje.

Korenine (korenike, gomolje) se počasneje suše kot ostali deli rastline. Radi svoje sočnosti so korenine pri počasnem sušenju zelo izpostavljene nevarnostim, na pr. da se jih poloti plesen. Če nam splesnijo, postanejo nerabne, zato gledamo, da korenine čim prej posušimo. Sušimo jih zato večjidel na soncu ali na pečeh, če nimamo umetne sušilnice. Preprih in čist suh zrak ter svetloba pospešujejo sušenje. V kletih ali kakih drugih vlažnih prostorih ne moremo sušiti korenin kakor tudi ne rastlin; tudi spravljati jih ne smemo na takih prostorih, ker bi nam v kratkem splesnele. Plesen spoznamo po sivi prevleki ali po lisah, ki se napravijo po rastlinah. Vse take korenine ozir. rastline, ki se jih je prijela plesen, so nerabne. Skrbimo torej, da korenine čimprej posušimo, posebno ob deževnih jesenskih dneh. Če smo korenine pravilno in dobro posušili, spoznamo tudi po tem, da so skoro popolnoma obdržale svojo prvotno barvo, kakor ostali deli rastline.

Končno sledi še vprašanje, kako dolgo sušimo in kdaj so rastline dovolj suhe, da jih lahko spravimo ozir. ponudimo v nakup. Čas sušenja je pri naravnem sušenju zelo različen: odvisen je od vremena pa tudi od rastlin samih in od tega, kako na debelo jih razprostremo po sušilnem okviru. Najmanj časa rabijo za sušenje cveti (približno 2—6 dni), več cele rastline, listi in vršički (4 do 12 dni). Najdalje pa se suše korenine, posebno če ne pospešujemo sušenja z umetno (peč) ali pa neposredno sončno toploto. Rastlina je tedaj dovolj suha, če se lomi, ali pa če se drobi, ko jo manemo med prsti. Kot pravilo naj nam velja, da je bolje dalje sušiti kot premalo.

Pri sušenju izgube rastline na teži. Izguba zavisi od množine vode, ki jo rastlina vsebuje in ki pri sušenju izhlapi.

Posušene rastline najbolje spravimo v čiste, oprane vreče (platnene vreče ali vreče iz kotenine) ter jih z imenom zaznamovane obesimo v suhem, zračnem prostoru. Spravljamo jih lahko tudi v večjem rešetu, odprtem zaboju, odprti škatli, tako da more zrak do njih in jih pokrijemo samo s papirjem, da se ne napraše. Le nekatere je treba imeti v zaprtih posodah (pločevinastih škatlah, dvojnih papirnatih vrečah itd.), da se ne izdiše. Ravno tako je treba spravljati v zaprtih posodah

one rastline, ki vlečejo nase vlago. Da nam slednje v zaprtih posodah ne splesne, položimo na dno vsake posode par koščkov živega (ne gašenega!) apna, ki popije vso preostalo vlago v rastlinah. Apno pokrijemo s čisto krpo, nato položimo vrečko napolnjeno z rastlinami in pokrijemo posodo. Tedaj se nam ni bati, da bi se tako spravljene rastline pokvarile. Kdaj se poslužujemo enega ali drugega načina spravljanja bo omenjeno pri vsaki rastlini posebej.

Manjše množine rastlin razpošiljamo tako, da jih denemo v vreče iz gostega blaga, tako da ne more prah, smeti itd. do njih. Lahko se poslužujemo tudi zabojčkov, katere od vseh strani skrbno obložimo s čistim papirjem. Lahko tudi v večji zaboj denemo vreče ozir posode, napolnjene z zdravilnimi rastlinami in njihovimi deli.

Ves postopek nabiranja in sušenja bi bil toraj v kratkem sledeč:

Ob suhem vremenu nabrane in dobro poznane rastline posušimo v senci na sušilnem okviru na opisani način tako, da ohranijo čim bolj svojo barvo. Dobro očiščene korenine sušimo na soncu ali nad pečjo. Posušene rastline spravimo v vreče in druge posode na suhem, čistem in zračnem prostoru, zato da se nam ne pokvarijo in splesné.

Sledi naj še 10 zapovedi za nabiralca:

1. Nabiraj samo rastline, ki jih dobro poznaš!
2. Nabiraj samo tam rastline, kjer jih je dosti!
3. Nabiraj samo zdrave in čiste rastline!
4. Nabiraj samo ob suhem vremenu in potem, ko se je rosa že posušila!
5. pri nabiranju ne delaj škode po poljih, travnikih in gozdovih! (Vprašaj vedno lastnika, da ti dovoli nabiranje!)
6. Nabiraj samo toliko, kolikor potrebuješ!
7. Ne mešaj nabranih rastlin med seboj!
8. Nabrane rastline daj takoj sušiti, čim se vrneš od nabiranja!
9. Nauči spoznavati in nabirati zdravilne rastline svoje otroke, prijatelje in znance!
10. Nabiraj pazljivo, vestno in vztrajno, če si se že odločil, da se boš s tem ukvarjal.

VABILO

na

XIII. redno skupščino

delegatov Nabavljalne zadruge usl. drž. železnic v Ljubljani

r. z. z o. z.,

ki se bo vršila

v Ljubljani, v nedeljo, dne 14. aprila 1935 ob 7. uri 30 min.
v prostorih kina „Ljubljanski dvor“, Kolodvorska ulica.

Dnevni red:

1. Konstituiranje skupščine.
2. Poročilo upravnega in nadzornega odbora o poslovanju zadruge v letu 1934.
3. Čitanje odloka upravnega odbora Zveze nabavljalnih zadrug in in revizorjevega poročila o pregledu zadruge.
4. Odobritev letnega računa.
5. Sklepanje o predlogu za razrešnico upravnemu in nadzornemu odboru.
6. Sklepanje o razdelitvi prebitka.
7. Sklepanje o predlogu za izmeno celega upravnega in nadzornega odbora zadruge (predlog iz volišča Maribor).
8. Volitev upravnega in nadzornega odbora oz. dopolnilna volitev članov upravnega in nadzornega odbora in volitev namestnikov obeh odborov.
9. Določitev zneska, do katerega sme upravni odbor zadolžiti zadrugo (čl. 42. pravil, oz. čl. 38 zakona).
10. Sklepanje o izpremembi združnih pravil po predlogih članov in upravnega odbora.
11. Sklepanje o izpremembi pravilnika po čl. 31. združnih pravil.
12. Sklepanje o izpremembi pravilnika o upravljanju in uporabljanju dobrodelnega fonda v korist članom Nabavljalne zadruge (čl. 50. združnih pravil).
13. Sklepanje o predlogih delegatov, članov in upravnega odbora.
14. Slučajnosti.

Opomba: V primeru, da skupščina ob določeni uri ne bi bila sklepčna, se bo vršila na istem kraju in z istim dnevnim redom pol ure kasneje nova skupščina, ki bo sklepala ob vsakem številu prisotnih delegatov (čl. 35. združnih pravil). Skupščino tvorijo delegati po čl. 31. združnih pravil. Člani zadrugarji imajo na skupščini pravico sodelovanja toda brez glasovalne pravice. Člani se morajo pri vstopu izkazati s člansko izkaznico zadruge.

Letni račun je članom na vpogled v predsedstvu Nabavljalne zadruge v Ljubljani na Masarykovi cesti 17./III. nadstropje, soba štev. 16, od vstevši 8. aprila naprej (čl. 60. združnih pravil).

Ljubljana, dne 20. marca 1935.

Za upravni odbor:

Luschützky Jože s. r.
tajnik.

Punčuh Mirko s. r.
predsednik.

Aktiva

Čista bilanca na dan

1. Gotovina		97.561'81	
2. Zaloga živil, kuriva	4,008.370'07		
manufakture, porcelana			
čevlji, galanterija	5,178.603'51	7,186.973'58	
3. Vloge v denarnih zavodih	532.198'96		
v čekovnem zavodu	14.955'20	547.154'16	
4. Terjatve pri dobaviteljih	1,744.223'01		
pri članih	7,309.300'09	9,053.523'10	
5. Udeležba in kavcije		47.948'80	
6. Nepremičnine po odpisu in parcele	1,493.201'40		
7. Premičnine po odpisu	1,573.378'40	3,066.579'80	
8. Razni računi in prehodne postavke		19.795'—	20,019.536'25
	Skupna aktiva		20.019.536'25

Izguba

Račun izgube in dobička

1. Plače	2,759.604'85		
Bolniško in pokojninsko zavarovanje	341.486'74		
Potnine	51.031'25		
Odškodnine raznim	83.949'70	3,236.072'54	
2. Kurjava in razsvetljava	97.040'99		
Poštnine, telefon in brzojav	53.453'65		
Tisk., knjige, pis. potr. in dr. upr. str.	137.594'50		
Vzdrževanje perila	19.979'—	308.068'14	
3. Adaptacije, vzdrževanje hiš in lokalov	122.132'69		
Vzdrževanje inventarja	26'521'31		
Stroški za razvoz blaga z vozili	164.968'48		
Najemnine	213.223'05		
Zavarovalnine	56.598'—	583.443'53	
4. Davki in takse	170.346'81		
Podpore in prispevki	34.822'75		
Izdatki za občni zbor	25.025'—	230.194'56	
5. Objave, razglasi, listi in revije	14.883'50		
Glasilo „Zadrukar“ in koledar	210'002'80	224.886'30	
6. Obresti v breme	203.845'60		
Provizije bankam in čekovnemu zavodu	17.748'23	221.593'83	
7. Odpisi od vred. neprem. in inventarja	208.497'64	208.497'64	5,012.756'54
Poslovni prihranek			2,314'36
			5,015.070'90

V Ljubljani, dne

Kretanje članov in deležev:

Pričetkom leta 1934 je bilo	7710 zadružnikov s 7710 deleži
Tekom leta je pristopilo	508 zadružnikov s 508 deleži
Tekom leta je izstopilo in umrlo	119 zadružnikov s 119 deleži
Stanje dne 31. decembra 1934	7899 zadružnikov s 7899 deleži

S knjigami in prilogami primerjali in našli v soglasju:

Nadzorni odbor:

Feldin Hinko s. r.
tajnikJuh Leopold s. r.
podpredsednikFurlan Josip s. r.
predsednik

Člani odbora: Ing. Finc Franjo s. r., Koprivec Ivan s. r., Božič Alojzij s. r.

31. decembra 1934.

Pasiva

1. Deleži		2,550.521'21	
2. Dolg Savezu Nabav. zadrug Beograd	5,810.093'—		
„ raznim dobaviteljem	472.848'70	6,282.941'70	
5. Fondi: rezervni	6,866.372'14		
kreditni	20.395'99		
posmrtninski	987.840'41		
dobrodelni	5.124'25	7,879.732'79	
4. Garancijska štednja članov		3,422.311'—	
5. Nedvig. skonto za l. 1933		15.244'24	
6. Razni računi in prehodne lpostavke		47.431'50	
7. Dubioza		39.239'45	
8. Poslovni prihranek		2.314'36	20,019.536'25
	Skupna pasiva		<u>20,019.536'25</u>

v letu 1934.

Dobiček

1. Kosmati prebitek od			
a) specerije, kuriva	2,976.146'42		
b) manufakture, oblač. predm., galante- rije, porcelana	1,308.906'60	4,285.053'02	
2. Vplačila na račun dubioze in odpisanih dolgov		124.042'96	
3. Blagajniški skonto	554.908'33		
4. Obresti v dobro	51.066'59	605.974'92	5,015.070'90
			<u>5,015.070'90</u>

31. decembra 1934.

Za knjigovodstvo: Markov Vladimir s. r.

Upravni odbor:

Luschützky Jože s. r.
tajnik

Klebel Emil s. r.
podpredsednik

Punčuh Mirko s. r.
predsednik

Člani odbora: Čerček Srečko s. r., Černeka Zmago s. r., Zupan Ciril s. r.,
Novak Ivan s. r., Škerjanc Ivan s. r.

